

**Boldog Karácsonyt!
Baxtalo Krechuno!**

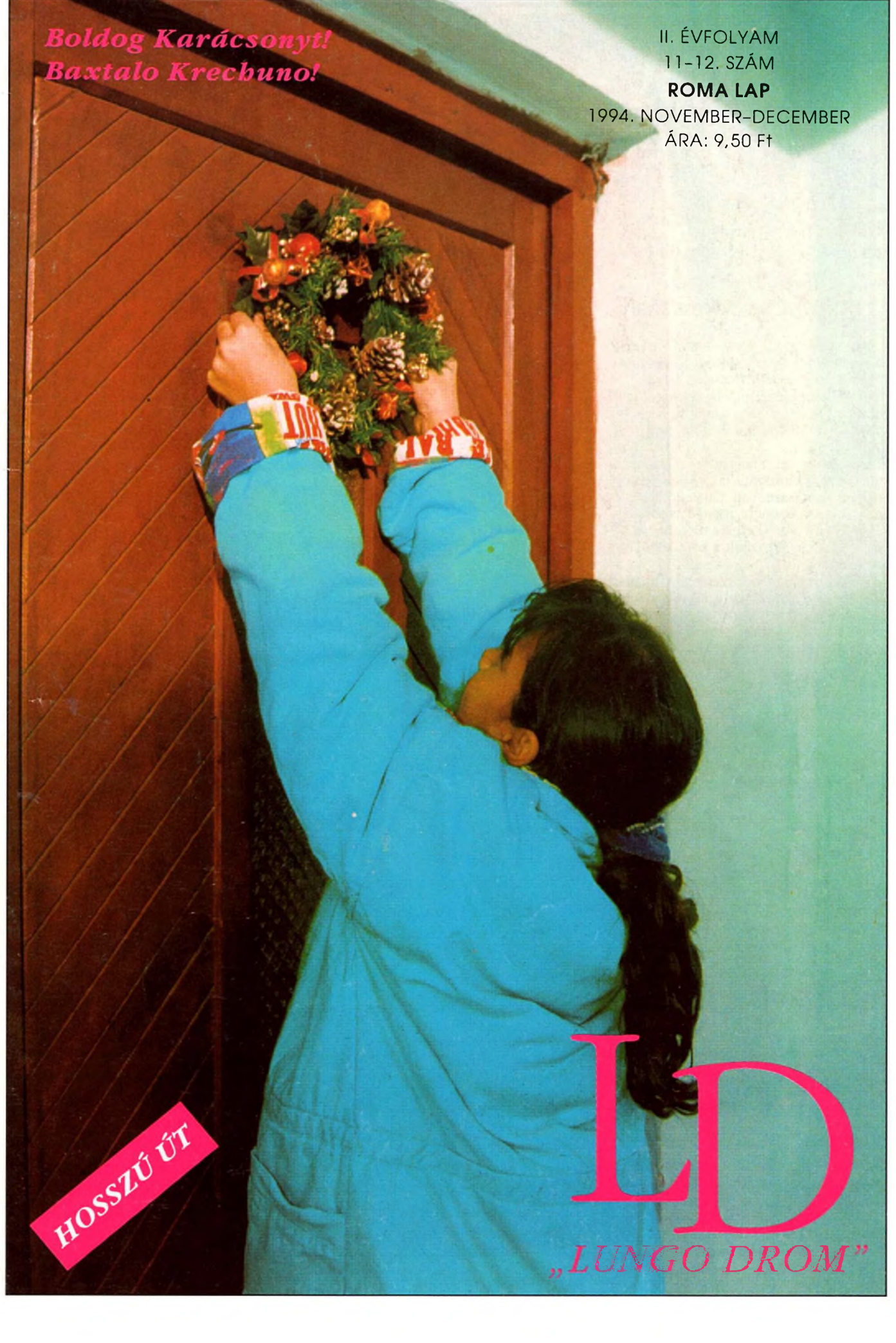
II. ÉVFOLYAM

11-12. SZÁM

ROMA LAP

1994. NOVEMBER-DECEMBER

ÁRA: 9,50 Ft

LD

„LUNGO DROM”

HOSSZÚ ÚT

OSTAFORDULT

VAL

Nyílt levél Csalog Zsolt roma polgárjogi aktivista részére

Tisztelt Roma Polgárjogi Aktivista!

Visszatekintő elemzésében (Amaro Drom, 1994. szeptember) nagyon szubjektíven és csúsztatva ír le dolgokat. Kedvére való, félremagyarázható mondatokat emel ki, amely tévesen informálja a tisztelt olvasót, és ezáltal hamis képben tünteti fel személyemet.

Írja, hogy „... hangsúlyozza, hogy ő minden magyarországi cigány testvérének tekint, ... az azonban látnivaló, hogy a muzsik cigányság a roma világ krémje. Úgyes politika... »Lefelé« taposni, »fölfelé« nyalni. Ennyit tanult a politikából ez a két kiváló ember.”

Szíves figyelmébe szeretném ajánlani újraolvasás céljából azt a cikket, amelyet volt szíves már elolvasni és analizálni. A cikkben újraolvasás esetén olvasni fogja – amelyről nem tesz említést –, hogy a 100 tagú Cigányzenekar felismerte, a magyarországi cigányság (a maga heterogenitásával együtt) politikai érdeke rövid és hosszútávon egybe esik. Ha ezt ön leírta volna a cikkében, akkor nem tudott volna pejoratív értelemben „minősíteni”.

Amikor a 100 tagút, mint „krémet” emlegetem, a réteg azon kiválóságaira gondolok, akikkel most is és jövőben is büszkén állhatunk a világ elé, és sohasem úgy

értelmezem, hogy az etnikumon belül úgy a legjobbak, hogy az más testvérek rovására menjen.

Az, hogy a muzsik réteg kiválóságairól általában szuperlatívuszokban beszélünk, e népréteg több évszázados kötelező konvencióiból fakad, amelyet maga a cigányság is minden harag, sértődés és kisebbségi érzés nélkül elfogad, elismer. Ez közöttünk evidencia. Ez a természetes értékrend egyik romának sem fáj.

Máskülönbön pedig a 100 tagú jelenléte mind belföldön, mind külföldön nem csak a cigányság, hanem az egész magyar társadalom presztízsét tudja és kívánja növelni.

Ugye, tisztelt roma polgárjogi aktivista, ezt nem vonja kétségbe?

Az én szpikeri retorikámat politikai koncepció gyártásra használja fel, és ez ízléstelen, hiszen, amit ön leírt, »lefelé« taposni, »fölfelé« nyalni az nem több, mint politikailag tartalmatlan, stilisztikai gyakorlatok.

Cikkét tovább így folytatja: „Ahhoz már nincs fülük, hogy észrevegyék: ha éket vernek a cigányság egyes csoportjai közé, maradandó károkat okozhatnak a roma mozgalomnak. De még a szűkebb értelemben sajátjaiknak is: ha a zenész »elitnek« csak arra van gondja, hogy elhatárolja magát az üres semmiben, az alkalmi vevők és az eltaszított testvérek között a pad alatt.”

Tévedünk, amikor azt hisszük, hogy a dolgokat „csak cigány aspektusból” kell néznünk. Ebben az országban, ha jól tudom, az ország cigány lakosai nagyon erősen kettős kötődésűek, (vigyázat, nem asszimiláltak!!!), akik ugyanolyan becsületességgel készek vállalni magyarságukat, mint ahogy cigányságukat is.

Ezenkívül megtapasztalhatta azt is, hogy a 100 tagú Cigányzenekar nemcsak a kulturális önszerveződés területén aktivizálta magát, de az utóbbi időszakban (hat éve) igen erőteljesen részt vállalt és részt vállalt a cigányság politikai önszerveződésében is. Lásd:

- Roma Parlament alapítása (mint alapító szervezet).

- „Együttélés” Magyarországi Roma Szervezetek Szövetségének létrehozása.

- 1993. augusztus 13–14. Magyarországi Cigány Szervezetek Kongresszusa a 100 tagú Cigányzenekar szervezésében.

- Vidéki koncertek a Roma nap keretében. (Kunmadaras, Kisújszállás, Gávavencsellő, Dombrád, Kisvárd, Tiszakanyár, Nagyhalász, Nógrádmegyer, Sátoraljaújhely, Baktalórántháza. Vaja).

- Roma Érdekegyeztető Tanács a kisebbségi önkormányzatokért létrehozása.

Cikkét tovább így folytatja: „... a Demokrata Fórummal történt szégyenletes

»kaland«-ról pedig jobb lett volna szerényen hallgatni...”

Eme vádaskodásaira, amely a 100 tagú MDF-es kapcsolataira utal, a következőket válaszolom:

A romaságnak, és így a 100 tagú Cigányzenekarnak is, elég volt a paternalizmusból. Politizálásunk során a partnerségre, a partneri viszony kialakítására törekszünk a mindenkor demokratikusan megválasztott pártokkal, demokratikus kormányral. De tudja, tisztelt roma polgárjogi aktivista, a partnerséghez legalább két személy, vagy két szervezet szükségeltetik. A fent említett 1993. augusztus 13–14-én megrendezett Roma Szervezetek Kongresszusára meghívtuk az MSZP, SZDSZ, FIDESZ tisztelt képviselőjét, illetve elnökét. Sajnálattal kell megállapítanunk, nem-hogy személyesen tették volna tiszteletüket, hanem még válaszlevélre sem érdekesítették bennünket. Így azokkal tudtunk partneri viszonyt kialakítani, akik a ki-nyújtott kezünket elfogadták, és ők is ki-nyújtották kezüket felénk. Ezek a következő pártok voltak: MDF, Szociáldemokrata Párt, Keresztény Demokrata Néppárt, Köztársaság Párt.

Az ország 1989 óta egy alkotmányos, többpárti demokráciára épül. Semmiféle politikai morál nem bélyegezhet meg más embert, vagy csoportosulást azért, mert bizonyos pártok felé irányította a rokonszenvét. Mint ahogyan nem bélyegezhető meg az sem, aki éppenséggel megint egy másik pártcsoportosulást tart rokonszenvesnek. Az egyén szabad választási joga, hogy olyan politikai erőre adja a „voksát”, amely az ő politikai nézeteinek vagy érdekeinek leginkább megfelel. Ez a plurális demokrácia egyik alapelve.

Nem bélyegezhető meg például a Phralipe, amely mindvégig SZDSZ-es szimpatizáns, de nem bélyegezhető meg a Roma Parlament sem, amely hasonlóképpen SZDSZ barát. Senki nem üthet bélyeget a Cigány Munkások és Vállalkozók Országos Szövetségére, amely mindvégig kitarított az MSZP mellett. Aki mindezt kétségbe vonja, az demokrácia ellenes, és az egyén vagy a kollektíva szabad választási jogát vonja meg.

A Demokrata Fórummal történt szégyenletes kalandra viszszatérve mégcsak annyit, hogy ugyanezt el lehet mondani Csalog Zsolt SZDSZ-el történt szégyenletes kalandjáról, annál is inkább, mert Raduly Józsefet akarta az MDF, információim szerint Csalog Zsoltot az SZDSZ nem akarta parlamenti képviselőnek sem.

Nem az az ember vagyok, aki a „kivülről” jött, életünkben „kirándulást” tett kibicet, mint illetéktelen bírálom, hanem az az ember vagyok, aki szívesen látja vagy hallja az olyan véleményeket is, mint Csalog Zsolt író, szociológus, roma polgárjogi aktivistáét.

Zenész emberként zenész hasonlattal fejezem be válaszomat. Hegedülni nagyon jól meg lehet tanulni a Zeneakadémián, de muzsikálni csak cigány bandában és cigány zenekarban lehet megtanulni.

Budapest, 1994. szeptember 20.

Raduly József elnök

Címlapon: Hargitai Lajos felvétele

LD
„LUNGO DROM”

ROMA LAP
Megjelenik havonta
a Nemzeti és Etnikai
Kisebbségi Hivatal
támogatásával

Kiadja:
az „Oktatási és
Továbbképzési
Központ” Alapítvány

5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Telefon/telefax: (56) 420-110

Főszerkesztő: **Paksi Éva**
Szerkesztő: **Csillei Béla**
Tervezőszerkesztő: **Pozsa József**
Fotóriporter: **Hargitai Lajos**

Felelős kiadó: **Farkas Flórián**

Nyomdai munkák:
REPRÓ STÚDIO Nyomdaipari Egyéni
Cég, Versegly Nyomda Kft.
Szolnok
ISSN 1216-982X

1994. november 26.

A televízió Patrin magazinjában Daróczi Ágnes elcsukló hangon közli: meghalt Péli Tamás festőművész.

Meghalt.

A szó átszúrja a képernyőt, a falaknak ütközik, telelehel valami felfoghatatlannal a szobát.

Negyvenhat esztendő volt.

Festmények tolulnak elém, élő, eleven ázsiai színekkel, életrekeltve a hindu ősokeket, szebbnél-szebb cigánylányokat, a mindenkinél szebben szerető édesanyákat, haldokló lovakat, a fasizmus borzalmait, Krisztust. Az álmainkat festette meg. Szép és liderces álmainkat. Meg nem írott történelmünket.

Az őshazából hozta haza, Magyarországra a színeket, amelyekkel festett, végigszenvedte az ezeréves út viszontagságait, fájdalmait.

Mondják, a szenvedés nemesíti a lelket. Bizonyos. Viszont az ember testi-lelki adottságai nincsenek berendezkedve egy nép ezeréves fájdalmainak megélésére, megszenvedésére. Talán ezért kellett itthagynia Budapestet, Európát, a Földgolyót.

Mert bizonyossággal mondom, nem halt meg.

Ameddig a humánus, a szeretet egyetlen picinyke lángja pislákolni képes közöttünk, tudatunk legmélyén Péli Tamás élni fog.

A képeiben, az álmainkban.

Azt is említette, hogy egy napon találkozott Jézussal az utcán, aki három forintot kért tőle, s ő kétszázhetven forintot adott, mert éppen annyi volt nála.

Elhiszem neki.

S hiszem azt is, hogy újra találkoztak. Cserébe talán egy ecsetet kapott, s egy küldetést: fesse meg a Földtől – az ismeretlen bolygóig vezető utat.

Kékény Kálmán

Baráti gyász

*Hej, halál hej,
de rosszul választottál
közülünk rosszul szakajtottál,
szívembe fekete gyászt hoztál.*

*Hej, halál hej,
megint nem válogattál,
a halandóknak rövid időt hagytál.
Egy baráti szívet elragadtál.*

*Hej, halál hej,
amerre te jársz, utánad
csak szomorú gyász marad.
A te birodalmad a sötétség és a gyász.*

„Látni kell a jelent, a múltat és egy kicsit a jövőt”

Beszélgetés Bogdán Bélával

– Közhelyszerűen emlegetik a cigányság belső megosztottságát, melynek bizonyára van valamiféle valóság-tartalma. Ha másból nem, abból mindenképp erre lehet következtetni, hogy a kisebbségi önkormányzati választásokhoz közeledve egyre jobban éleződnek az ellentétek egyes ismert és kevésbé ismert roma politikusok között. Ön szerint mi lehet ennek az oka? – kérdezem Bogdán Bélát, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal Cigányügyi főosztályvezetőjét.

– Ha azt vesszük alapul, hogy mikortól beszélhetünk egyáltalán cigány önszerveződésről, akkor valahol ebben rejlik a válasz. Az első cigány szervezet 1957-ben alakult, és 1961-ben meg is szűnt. Ezt a kormány hozta létre. Nem létezett akkoriban még cigány értelmiségi réteg, vagy csak nagyon szűk kör, és nem ismerte fel, hogy mi a tevékenysége. Az azóta eltelt időben, ez lényegesen változott, de nem eléggé. Kétségkívül ma már azért beszélhetünk egyfajta cigány értelmiségről. Ezzel párhuzamosan az önszerveződés csírája kezdett el kibontakozni. Elsősorban a hetvenes évek közepétől, amikor itt Magyarországon is elkezdődött a klubmozgalom. Többek között cigány klubok is alakultak. Ezeknek a cigány kluboknak az élén többnyire az értelmes vagy az értelmiségi cigányok álltak, és megpróbáltak valamit kezdeni a fiatalokkal vagy az idősebb generációval, általában a cigány közösségekkel. Ennek nyomán születtek **Lakatos Menyhért, Choli Daróczi József, Bari Károly, Osztójkán Bélák, később Zsigó Jenő, Daróczi Ágik** és folytathatnám a sort, jómagamat is beleértve, hiszen akkoriban már én is mozgolódtam. Igaz nem a fővárosban, hanem kint vidéken. Én úgy gondoltam, hogy egyedül is megtudom csinálni azt, amit például a fővárosi cigányok akár együtt, akár egyedül. Azonban csatlakoztam ahhoz a kulturális szövetséghez amit 1986-ban a Művelődési Minisztérium hozott létre, s aminek elnöke, mint tudjuk, Lakatos Menyhért lett. Ennek alapító tagja voltam, később elnökségi tagja, majd még később ügyvezető titkára. Ez a generáció volt az, aki gyakorlatilag beindította a cigány önszerveződést. Tehát azt mondhatnám, hogy '89-től egyre-másra szaporodtak a cigány

szervezetek, mint tudjuk, számuk ma már megközelíti a 250-et. Ez az úgynevezett régi gárda természetesen megfelelő helyet kíván magának a politikai életben. És ez többé-kevésbé érthető is, hiszen ők azok, akik nagy tapasztalattal, rutinnal rendelkeznek, őket ismerik általában a politikusi körökben, és ők azok, akik – véleményem szerint – konkrétan le is tudnak valamit tenni az asztalra. És van egy fiatalabb generáció, akik úgy gondolják, hogy ugyanezen a jogok őket is megilletik és ezzel én maximálisan egyetértek, csak azzal nem, hogy ez automatikusan következzen be. Úgy gondolom, ha ők ezt így gondolják, akkor ezért tenni is kell. A megosztottság első eleme véleményem szerint elsősorban ez. A cigány társadalmi szervezetek vezetői, és maga a cigány közösség is azt vallja, hogy mindenkor a kormány megosztó politikája érvényesül. Én erre azt mondom, ha a cigányság egységes arculatot tudna produkálni, akkor bármennyire is lennének ilyen szándékai a kormánynak, nem sikerülne neki. De nincs ez az egység.

– Ezek az ellentétek feloldhatók-e, és ha igen, hogyan?

– Nehezen. Borzasztó nehezen, mert a cigányság maga eredendően sem egységes. Ma Magyarországon azt mondjuk, hogy van 700 ezer cigány, azonban ez nagyon megoszlik. Többségükben romungrók, magyarul beszélők, a következő nagy egység az oláh cigányság, akik beszélik a nyelvet és azok is számtalan fajjal rendelkeznek, és van egy 8–10 százalékos román nyelvet beszélő cigányság, és ez már magában is megosztja a romákat. Ennek a három rétegnek sajátos kultúrája van. Most a nagy egészben természetesen ez a kultúra összegződik és azt mondjuk rá, hogy a cigányság kultúrája és ezzel egyet is értek. De hiba lenne nem észrevenni azt, hogy ezek mentalitásukban, szokáskultúrájukban, viselkedéskultúrájukban és egyéb vonatkozásban nagyon eltérnek. A politikai kultúrájuk is eltérő. Más elképzeléseik vannak bizonyos dolgokról, mint ahogy az oláh cigányoknak, vagy a romungróknak, vagy a beás cigányoknak. Én úgy gondolom, ennek az ellentétnek a feloldására már szinte esély sincs. Túl azon, hogy a saját érvényesülését tartják szem előtt és nem az össz

cigánytársadalom érdekeit. Még elvi ellentétek is találhatóak, ami tovább nehezíti.

– Mivel a kisebbségi önkormányzatok jogilag teremtenek lehetőséget a korábban eléggé széteső érdekképviseletre, milyen felelősséggel kell közelemlíteni a lehetséges eredményhez?

– Arra gondolok, hogy ez lehetne majd az a lépcsőfok, amikor a cigány társadalmi szervezetek végre rádöbbenek arra, hogy vannak fontosabb dolgok, mint a személyes ambíció vagy karrier, vagy nevezhetném bárminek, azonban úgy tűnik számomra, hogy ez sem hozta meg a változást. Az történik ugyanis, és ezt bizonyítja a gyakorlat is, hogy azok a nagy cigány szervezetek, amelyeknek nagy a holdudvara, azok a saját holdudvarukon belül igyekeznek mozogni, tervezni és ez fontos, és jó dolog. Lehet, hogy így kell csinálni. Azonban feltehetőleg egyben oka is annak, hogy a több mint 1600 településből csak 519 helyen kezdeményeztek és az összes többin nem. Gyakorlatilag szinte egyharmadán sem kezdeményeztek kisebbségi önkormányzatokat. És akkor fel lehet tenni a kérdést, hogy ennek mi az oka? Én úgy gondolom, hogy részben ezeknek a szervezeteknek lett volna a dolga, hogy közösen felvilágosítsák a cigány lakosságot arról, hogy itt nem hatalomátvételtől van szó, nem ellenségképviseletről van szó, nem szembenállásról van szó a 2 önkormányzat között, ugyanis az egyszerű cigány ember így gondolkozik. Hiszen ez a tévében is látható, hallható volt. És bizony ezt a munkát már akkor el kellett volna kezdeni, amikor a kisebbségi törvény tervezetként lehetett látni, hogy ez irányba fog elmenni az önszerveződés, mint lehetőség. E helyett mindennel foglalkoztak, csak ezzel nem, holott valójában ez lett volna – véleményem szerint – a jelenidők legfontosabb kérdése. De nincs veszte még semmi, mert hiszen ott, ahol nem alakulnak meg, 1995 novemberében újból lehetőség lesz a választásra. Csak ha ugyanúgy állnak hozzá a társadalmi szervezetek, akkor sokkal jobb eredmény nem várható. Én azt mondom, hogy ezt a holdudvart tágítani kellene, függetlenül attól, hogy az én kutyám, vagy nem az én kutyám kölyke, mert bizony rendkívül alulinformáltak a töme-

gek, függetlenül attól, hogy milyen származásúak, vagy melyik népcsoporthoz tartoznak. Hiszen ezt az eredmények is igazolják. Rá kellene döbbsen, hogy mindaz, amit ma egy társadalmi szervezet csinálhat, az népünk felemelkedését, integrálását jelenthetné. Nem azt akarom, hogy minden cigány ember integrálódjon, mert hiszen az alkotmány, a kisebbségi törvény biztosítja számára azt is, hogy asszimilálódjon, csak én megkérdőjelezem, hogy törvényszerű-e az asszimiláció. Én úgy gondolom, hogy nem. Én soha az életemben nem szeretnék más lenni, mint cigány. De cigány mivoltomban szeretnék egyenrangú állampolgárrá válni és ezeknek a feltételrendszerét kellene megteremteni. Számomra ezért fontos egy kisebbségi önkormányzat és egy leendő országos kisebbségi önkormányzat. Hiszen ők lehetnek azok a mozgató rugók, amik ezt elősegítik, felgyorsíthatják. Ennek ellenére én pesszimista vagyok.

– Elképzelhető tehát, hogy a választások kudarcával érnek véget. Ha igen, milyen okok játszanak ebben szerepet?

– A kezdeményezés önmagában még nem minden. Tudjuk azt, hogy hány fő kezdeményezhet, hány fő javasolhat, ajánlhat a képviselőtestületbe személyeket. Ez nem mond sokat, hiszen ez nem egy közösség akarátát fejezi ki. Sajnos azt kell mondanom, hogy az 50 szavazat, meg a 100 sem, és ezek a számok is elgondolkodtatóak. Amiért én szerintem elfogadható ez a küszöb, egyben tükrözi is, hogy nem várunk csodát az adott közösségektől. Én úgy gondolom, hogy ezt a küszöböt sokkal részletesebben ki kellett volna dolgozni. Települések nagyságrendjéhez kellett volna szabni, nem pedig azt mondani, hogy 10.000 alatt és fölött, mert nem fejezi ki azt a szándékot, amit egy nép vagy akar, vagy elutasít. Ennek ellenére én úgy gondolom, hogy nehézségek fognak lenni. Nem biztos hogy meglesz a tízezer alatti településeken az 50 szavazat, és nem biztos, hogy a tízezer fölöttin a száz. Vagy csak abban az esetben, ha a nem cigány lakosság is szavazni fog a kisebbségi listára. Amennyiben rádöbben arra a többségi társadalom, hogy a saját létük is függ az adott közösség minőségi változásán, lehet, hogy veszi a fáradságot, és behúzza X-et a kisebbségi listán.

– Az ön véleménye szerint mikor fog jól működni egy kisebbségi önkormányzat? Mikor tud a települési önkormányzattal jó kapcsolatot kialakítani?

– Csak hipotéziseket tudok felállítani, hiszen Magyarországon erre még nem volt gyakorlat. A kérdésre majd fél év

múlva, vagy egy év múlva lehet konkrét választ adni, de feltehetőleg ez is kevés lesz, hiszen nagyon sok kérdőjel társul a működésükhöz. Miért lenne más egy települési önkormányzat, és miért lenne más egy kisebbségi önkormányzat? Ha én egy kisebbségi önkormányzatot vezetnék, és ebből tudok csak kiindulni, akkor naggyából el tudom képzelni, mi az, amit csinálnék, illetve mi az, amit semmilyen körülmények között nem. Például csak véleményeket adnék a szociális ügyekben. Ez véleményem szerint a települési önkormányzat feladata, és nagy hibát követne el a kisebbségi önkormányzat, ha ezt átvállalná. Általában a település kisebbségi problémáiból azokat venném át,

amelyek a saját hatáskörömben biztos célravezetőek lehetnek. Nagyobb beleszólást az oktatásba, az óvodai ellátásba. Kezdeményező lennék azokban a dolgokban, amelyek arról szólnak, hogy munkahelyteremtés, vállalkozás, hogy intézményi struktúra kialakítása, még akkor is, ha most ott a nagy kérdőjel, hogy miből? Én úgy gondolom, hogy ahogyan a társadalmi szervezetek egy bizonyos része már az eltelt időszakban is képes volt arra, hogy vállalkozzon, a kisebbségi önkormányzatnak még inkább módja, lehetősége lesz erre. Alapvető fontossága az, hogy rendszeres kapcsolatot tartson azokkal, akiket képvisel, és a döntéseit, a javaslatait, ezeknek a véleményével hozza meg.

– Ha valaki cigánypolitikusnak vállalja magát, milyen értékelveket kell, hogy figyelembe vegyen?

– Függetlenül az iskolai végzettségtől – és ez bárkire vonatkozik –, rendelkezzen megfelelő információkkal. Legyen tájékozott, közvetítő. Ne csak ő rendelkezzen ezekkel az információkkal, hanem közvetíteni is tudja, és le tudja bontani a gyakorlati életre is. Jó tárgyalóképességű, partnere legyen akármelyik államigazgatási szintnek, de ha azt mondom, hogy általában az állampolgári partnerségre is szükség van, ezzel nem mondtam sokat. Miről szól a dolog? Ha én az utca emberével nem tudok partneri viszonyt kialakítani, akkor ez feltehetőleg följobb is igaz. Nekünk az utca emberével is meg kell találni a partneri kapcsolatot, hiszen az ő összességük jelenti a társadalmat. A társadalom véleménye pedig jelenleg eléggé markánsan tükröződik. Ez rendkívül fontos. Amikor azt mondom, hogy nem lényeges az is-

kolai végzettség, nem megcáfolandó, de én úgy gondolom, hogy bizony nagyon fontos. Hiszen rendelkezhet alapvető információkkal egy cigány társadalmi vezető, azonban rengeteget számít az, hogy azonkívül milyen egyéb információk birtokában van. És ez jellemezheti a végzettséget, tehát egy magasabb kultúrát is képviselhet. Ismernie kell azt a közeget a legmesszemenőig, és hitelesen, akit képvisel. És ezt kellett volna az elején említenem, hiszen enélkül ne is induljon el. Fontos, hogy ne önmagát higgye a legjobbnak, hanem ezt róla higgyék azok, akiket képvisel. Legyen egy olyan bázisa, akik őt jó vezetőnek hisznek, és ezért a közösségért a lehető legtöbbet tegyen. Azért mondom, hogy a lehető legtöbbet, mert hiszen a szándék az kevés. Ráadásul akkor kevés, ha ehhez a szándékhoz nem talál megfelelő partnert. Legyen ez egy önkormányzat, legyen ez egy hivatal, kormány szerv, vagy bármi. És azért is fontos, hogy jól képzettek legyenek ezek a személyek, hiszen számtalan területre kihat a tevékenységük. És ha mégsem ilyen képzett, akkor képes legyen arra, hogy megtalálja azokat a személyeket, akik ebben neki a maximális segítséget tudják nyújtani. Sajnos, azt kell, hogy mondjam, hogy a cigány társadalmi szervezetek többsége azért vegetál, mert nem rendelkeznek ezzel a bázissal. Függetlenül attól, hogy milyen származású. Attól jó egy cigány politikus, hogy amit csinál, az a közösség javát szolgálja és nem az egyénét. Fontos, hogy felismerje azokat a társadalmi szükségleteket, amik ennek a népnek az integrálódását segítik. Látni kell a jelent, a múltat, és egy kicsit a jövőt.

Paksi Éva

1994. december 11.

V É L E M É N Y E K A B O N Y B Ó L

1994. december 11-e történelmi nappá nemesedett. A cigányság első ízben választhatott képviselőt, először dönthette el igazán, kinek, vagy kiknek a kezébe adja a sorsát. Ez a nap döntő lépés a sok keserűséget megélt nép számára. A szavazás sikere rajtunk múlt.

Abonyban a választásokat tájékoztató célú gyűlés előzte meg. Ajándék csomagok kerültek kiosztásra. **Raffai László** képviselőjelölt, egyben a „Lungo Drom” megyei ügyvivője vezetésével, mely ajándékcsoomagok tartalmával némelyek nem voltak megelégedve, mások belátva a helyi szervezet szűkös anyagi helyzetét, örültek a figyelmességnek. Végül a szavazás eredményeképpen megalakult a helyi kisebbségi önkormányzat.

Tagjai: **Raffai László, Mester József, Kökény Mihály, Kökény Mária és Raffael József.**

A megoszló véleményekről hallva, megkértem néhány érintettet, mondják el gondolataikat a témával kapcsolatosan.

A megkérdezettek közül **Rafael Pálné**, kétgyermekes fiatalasszony részt vett a szavazáson, remélve, hogy az elkövetkezendő évek a cigányság jobb létét hozzák. Neki és **Sorbán Istvánnak** is, aki hat gyermeket nevel, az a véleménye, hogy az abonyi cigányságot megfelelően felvilágosították a kisebbségi önkormányzat feladatairól. Sorbánné nagyon örül a kezdeményezésnek, mert elmondása szerint jobban megbízik egy cigány emberben, ha problémái vannak. Ettől eltekintve meg van elégedve az önkormányzati hivatal munkájával is. Sokat segítettek rajta eddig, és **Raffai László**hoz is bármikor fordulhatott, ezért is bízik a cigány képviselőkben.

A piac a város legforgalmasabb helye. Itt zajlanak le az események, itt kerül megvitatásra sok-sok kérdés. A helyi pénz-szedő, **Kóté Mihályné** azonban nem sok hírt hallott a közelgő választásokról. Személyes véleménye, hogy a külön kisebbségi önkormányzat nem a

cigányság beilleszkedését, hanem épp ellenkezőleg, elkülönülését hozza magával.

– Magyarok vagyunk – mondja. – Hozzánk tartozunk. Mi is itt születünk, az én fiaim is ugyanúgy voltak katonák, mint a nem cigányoké. Elfogadom a magyar törvényeket, s ha bármilyen problémám van, a polgármesterhez megyek segítségért. Egyébként is úgy érzem, hogy nem kaptunk megfelelő felvilágosítást. Ezzel az egész kisebbségi önkormányzattal az állam levett magáról egy gondot, mindenki lovát a saját fájához kötötte. Ez nem helyes. Hogy mégis eredményes legyen, olyan vezetőségre lenne szükség, amely tudná a cigányságot irányítani, mert addig ez a népcsoport nem tud kiemelkedni a süllyedő mocsárból.

Hogy mégis melyik tábornak lesz igaz, s mennyire találják meg a kivezető utat, ennek eldöntése az elkövetkezendő négy év feladata lesz.

Kóté Lilla

A K Ö Z A K A R A T T É N Y E I

Karcag. Szavaz az ország. A helyhatósági (önkormányzati) képviselők megválasztásán túl, a magyar történelem folyamán először fordul elő, hogy az ország területén egymás mellett élő kisebbségi népcsoportok, ha áttételesen is, de végre kezükbe vehetik önsorsuk irányítását. Példaértékű, üdvözlésre méltó, örvendetes tény.

A Nagykunság fővárosában, Karcagon, ahol a település összlakosságának (24.500 fő), mintegy 20 százaléka cigány nemzetiségű, tizenhárom jelölt került fel a szavazólistára. A bizonyára jól megokolt kiválasztások eredményeképpen **Domokos Sándorné, Kissné Horváth Erzsébet, Johan Anna, Szolnoki Csanya Zsolt és Varga István** került ki győztesen a megmérettetésből. Kik is ők? Mit akarnak?

Ismerkedjünk meg velük, jussunk közelebb személyiségükhöz, őszintén remélve azt a feltételezést, hogy a karcagi cigányok gondjainak felvállalói méltóak, következetesek maradnak az általuk

megfogalmazott programok megvalósításában.

Domokos Sándorné

szüléznő (független)

Tősgyökeres karcagi családban született 1954. november 11-én. Munkás-ember szülei négy gyermeket neveltek. 1973-ban érettségizett a karcagi Gábor Áron Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskolában. 1975 óta a Kátai Gábor kórházban dolgozik. Egy tizenhét éves középiskolás fia van.

– Az első és legfontosabb feladatomban a lokális munkanélküliség megoldását tartom. A város környékén parlagon heverő maradványföldök hasznosítása, például mintagazdaság, nyúltelep, baromfitelep illetve egy feldolgozó üzem beindítása. ezeken a területeken megoldhatónak látszik.

A továbbiakban minden erőnkkel azon kell munkálkodni, hogy a cigányság társadalomba való beilleszkedése úgy valósulhasson meg, hogy másságunk feladására ne kényszerüljünk. E pillanatban

még a kisebbségi önkormányzatok vannak abban a helyzetben, hogy települési önkormányzatok segítségét, illetve maximális támogatását igényeljük. Ám az elmúlt esztendő gyakorlati tapasztalatait felhasználva, szeretném a különböző romafórumokon megszerzett jártasságomat a közjavára fordítani. Őszintén remélem, hogy az eredményes partneri kapcsolatok kiépítésének elvi akadálya nem lesz.

Kissné Horváth Erzsébet

munkaügyi előadó (független)

1951. augusztus 27-én született Karcagon, négy gyermekes családban. 1969-ben kereskedelmi szakközépiskolai, majd 1978-ban boltvezetői képesítést szerzett. Két gyermek édesanyja. Jelenleg a karcagi Kátai Gábor kórház munkaügyi előadója.

– Eredményes munkát csak úgy tudunk végezni, ha a gondokat belülről is alaposan megismerjük. Ezért is fontos a családok életének pontos, tényszerű felmérése. Az általánosan is ismert nyo-

masztó munkanélküliség felszámolására működő munkahelyek teremtése elsőrendű feladat, de éppen olyan nagy szükség van a lakáskérdés és az OTP-tartozások felülvizsgálatára is.

A csapadékos időjárás esetén a járhatatlan utak megfelelővé tételén túl egy olyan kultúrcentrum kiépítésének gondolata érlelődik bennem, amely a hagyományörzés mellett a hovatartozástudatot is fejleszteni, életbentartani képes. Úgy vélem, hogy a megoldásra váró feladatok sokféleségéből adódóan csak összefogott, jól megszervezett tevékenységsor lehet eredményes. A mi feladatunk ezek koordinálása. Remélem, hogy az azonos célok érdekében tett erőfeszítéseink nem maradnak hatástalanok.

Johan Anna

rokkantnyugdíjas (független)

1952 szeptemberében született Szolnokon. 1983 óta tudhatja magát Karcaginak. Elvált. Három gyermeke van.

– Az elmúlt történelmi évtizedek bal-szerencsésnek mondható körülményei okán a cigánygyermek képzetsége alig érte el az általános iskolai szintet. E „tradíció” megszakítása érdekében szeretném érdemileg is közelebb hozni a pedagógusokat a ma még igazán ön- és céltudatos gyermektársadalomhoz, annak érdekében, hogy a mind több tudás iránti vágy, természetes életszükséglet legyen.

Végül is, előttem egyértelműen nyilvánvaló, hogy a jelen gazdasági körülményein túlgondolva, az ideálisabb jövőépítés céljából a szakmai továbbfejlődés szükségessége elengedhetetlen követelmény.

Ám ahhoz, hogy gyermekeink továbbtanulását biztosítani tudjuk, feltétlenül szükséges a családok anyagi biztonsága, amely csak (a nyomorító munkanélküliség miatt) működő munkahelyek megteremtésével lehetséges. Amennyiben ez megvalósulhatna, úgy a cigányok tágabb értelemben vett szociális körülményei is szebb, életmód-könnyítő irányba mozdulnának el.

Szolnoki Csanya Zsolt

költő (független)

1962-ben született Miskolcon, hét éves kora óta Karcagon él. Nős, két gyermek édesapja.

– A romungró környezetben feledésbe merült cigány hagyományok és cigány kultúra újraélesztése, a ma élő roma művészek mind teljesebb körben való megismertetése az egyik legfontosabb feladatom, az identitástudat fejlesztése az emberi méltóság tudatosítása céljából.

Úgy ítélem meg, hogy az egészséges személyiségfejlődés megalapozhatja a társadalomba való beépülést. Természetesen nem hagyható figyelmen kívül a romák ellehetetlenült szociális helyzete, amit csak és kizárólag munkahelyek teremtésével lehet feloldani...

A jó hatásfokú működés érdekében elengedhetetlennek érzem a településeken működő önkormányzatokkal való partneri viszony kiépítésén túl a különböző megyei és országos szervezetek küldötteinek egymás iránti toleranciáját, a közös cél megvalósításának reményében, a félreérthetetlenül egyértelmű program megfogalmazását.

Varga István

munkanélküli (független)

Karcagon született 1969. június hetedikén. Korábban vállalkozó volt, ám helyzete ellehetetlenült. Nős, két gyermek édesapja.

– Megszegtehetetlen embernek tartom magam, éppen ezért ígérhetem meg, hogy most, képviselővé választásom után sem fogok önös érdekek szolgálatába szegődni. Közvetlen környezetemben, a karcagi Déli Külvárosban élő emberek bizonyíthatják, hogy eddig, amolyan magányos farkasként igyekeztem társaim kínlódásos életén segíteni. Tevékenységemnek köszönhető a terület közvilágításának befejezése, illetve a nyilvános telefon felállítása. Talán apró dolgoknak látszanak azok a csupán egy-egy családot érintő ügyek, amelyekben, mint „hivatalt-járt” embernek a segítségét kéri. Nyitott voltam és érzékeny is maradtam az emberek problémái iránt. Ezért hát nem ígérgetni, cselekedni szeretnék...

Rab Imre

F É L S Z Á Z R O M A Ö N K O R M Á N Y Z A T

Naív nekibuzdulások, egymás győzködése, nézetek-vélemények ütközése, apró örömök és bosszúságok, kiábrándulások és ismételt nekigyürkőzések, a nemzeti és etnikai kisebbségekről szóló törvény ízek szerinti értelmezése, a módosításokban való elmélyülés órái, a különböző esélyek latolgatásai előzték meg a nagy-nagy kísérletet. Néhány hónappal ezelőtt ki merte volna még csak álmodni is, hogy érett-e a cigányság a megmérettetésre, a demokráciára? Csupán a legbátrabbak és a legoptimistábbak reménykedtek némi sikerben, ám inkább a pesszimizmus uralkodott rajtunk.

Magunk sem hittük, hogy a kísérlet, mely egyelőre egyedüli Európa szívében, sikerrel jár. A világnak e kis szegletében, a Kárpát medencében a több, mint félévezrede itt élő cigányság, a magyarság segítségével és támogatásával megszület az első roma önkormányzatokat. És amire külön büszkéek vagyunk:

az oly sokszor, évtizedeken át csak sötét jelzővel illetett Nyírségben, Beregben és fenn Szatmárban ezek a cigányemberek félé száz településen, falvakban, községekben, s városaink túlnyomó többségében képesek voltak a cigány önkormányzatok megalakítására.

Kinek vagy kiknek mondjunk köszönetet a sikerért? Mindenkinek, aki bízott, aki hitt, aki bizalmat szavazott, s reménykedik abban, hogy ez a perifériára kényszerült párianép képes lesz felemelni a fejét, kiegyenesíteni gerincét, s tisztességgel, becsülettel elindulni a felemelkedés felé. Ha a falvak, városok felnőtt, a cigányság iránt empátiát érző, nem cigány állampolgársága nem vállal velünk szolidaritást, nem voksol a roma önkormányzatok megalakítása mellett, akkor a jogállam eme fiatal hajtásai nem születhettek volna meg.

Túl vagyunk az érettségi egyik vizsgáján. Ez bizakodással kell, hogy eltöltsön

valamennyi roma önkormányzatot. Csak vigyázzunk, nehogy elbizakodottá tegyen valakit is. A kétkedőknek a siker csattanós válasz, a megválasztottaknak sokszorosán munka. Egyetlen roma önkormányzat ne felejtse el, hogy kiknek a bizalmából lettek vezetők. Mindenekelőtt az ő érdekeiket kell képviselniük, javaslataikat, tanácsaikat megfogadniuk. És ami felettebb fontos: okos, kiegyensúlyozott, elvi együttműködésre törekedni a települési önkormányzatokkal, képviselőtestületekkel és polgármesterekkel.

Ismeretes a törvény egyik fehér foltja: nem adott lehetőséget megyei cigány önkormányzatok alakítására. Pedig óriási szükség lenne rá. Hogyan pótolhatjuk a joghézagot? Már azon töprengünk, hogy a roma önkormányzatok törvényes megalakulása után éltre hívjuk Szabolcsban a Roma Önkormányzatok Megyei Tanácsát.

Farkas Kálmán

P é l i T a m á s

Bizonyára véletlen lehet – vagy tudatos is?! –, hogy éppen május elseje előtt nyílt meg Péli Tamás huszadik tárlata Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem aulájában. **Dr. Benkő Judit** kandidátus méltatta és ajánlotta a közvélemény figyelmébe Péli emberközpontú művészetét. Azt nem tudhatom, hogy mit mondott, de azt igen, hogy Péli tudatos művész, aki a festészetet ihletett mesterségnek tekintti.

Péli vászonra képzelt látomásait nem eladja: ő kitarulkozik és felvillanyoz, elgondolkodtat és megdöbben, felfedezésre inspirál, de mindenképpen befogadást és elfogadást igényel. Mondhatnám szeretetre vágyik, képeit „felajánlva” közönségének.

Péli Tamás nem a galériák festője. Erről így vall, minden mesterkéeltség nélkül: „Kifejezett célom és törekvésem, hogy elsősorban közművelődési intézményekben, iskolákban, könyvtárakban, klubokban állítsak ki. Ahol elsősorban nem vásárolni lehet. Ott, ahol élet veszi körül képeimet, ahol élnek emberek a munkáim között. Valom: a képek a falon olyan ablakok, ahonnan egy más világ tárul fel az emberek előtt.”

Apró, nyiladozó értelmű ember kora óta ezt a világot keresi Péli. Nyolc éves, amikor az első aktot megfesti a pesti postásotthon rajzsakkkörében. S e pillanattól küzdelmes, ellentmondásokkal terhes, szüntelen megújulást kereső útra vezeti életsorsa. A Mátyás téri kis cigány fiúnak – aki Amáti hegedűjén először a zene világába csak bepillant – a piktúrával egy más világ, más dimenziók nyíltak meg.

Kivetettség és megkülönböztetések ellenére – tehetségét felfedezve! – még a képzőművészeti gimnáziumi érettségi előtt(!) meghívja a Holland Királyi Akadémia. Itthon akkoriban még ódzkodnak, nem bíznak a fiatalemberben. Cigány! Elherdálja majd az ösztöndíjat, „felszedi a parkettát”, deviáns magatartást tanúsíthat, „csak szegényünkre lesz.” De 1970. április 11-én – tizenhét évvel a huszadik kiállítás előtt! – Amszterdam mellett az

eredeti Harlemben, a fővárostól alig 30 kilométerre a híres DEARCE művészeti központban elfogadja a művészvilág. Megesodálják sajátos látásmódját, technikáját. Alig huszonegy esztendő ekkor.

Amszterdam után a művészetek fővárosa, Párizs nyílik meg előtte. Csoválják képeit Strassbourgbán, Cannesban, Kölnben, végül „meghajolnak” művészte előtt itthon is. A Fészek klubban, az ország közművelődési intézményeiben, mindenütt az országban... Péli Tamás tudatos művész. Lelkületéből azonban kitörölhetetlen vérsége, de ott vibrál **Rembrant** és **Frans Hals** hatása, a világhírű németalföldi mesterek ihlető sugallata is. Péli ezek együttes hatásaként is különös, egyéni.

Vállalja a királyi akadémia ösztöndíját, amely Törökországba szólítja. A tanulmányút felfedező, a cigány őshaza keresésének kalandos vállalkozásává válik. Egy holland festőtársával indul Indiába. Eljut Pandzsabba, Pakisztán egyes területeire gyalogosan. És csak a háború akadályozza meg célja elérésében. Két hónapos megpróbáltatás, izgalom után sem mond le véglegesen a nagy vállalkozásról. Ezért születik meg élete eddigi legjelentősebb munkája Szabolcsban, Tiszadobon, az egykori Andrassy-kastélyban, a Gyermekvárosban.

Kilenc méter hosszú, csaknem négy és fél méter magas. Felülete negyven négyzetméter. Nagy falfestmény, nem vászonra festve – egymáshoz illesztett farost lemezre készült mestermű, amelyet egy hatalmas keret fog körül. Péli 1980-ban kezdett a festmény eszméjével foglalkozni, s művét 1983-ban avatták. Fő címe a Születés, mondandója a magyarországi cigányság története. Elmondani, leírni szinte lehetetlen.

Pélinek ez a mestermunkája ad választ az őshazakutatás titkára. Erről így vall: „Három évig készültem erre a képre, 35 éves voltam, s három hónapig éltem Tiszadobon. Hogy miért éppen Dobot választottam? Mert tudtam, hogy ott nem vész el, meg azért, mert ott olyan fiatalok élnek apa és anya

nélkül, akik számára az identitás nagyon fontos, hiszen a gyerekek 80 százaléka cigány. S azért választottam Szabolcs-Szatmárt, mert úgy éreztem, ez egy kicsit az őshazát jelenti, az ott élő magyarokkal és cigányokkal együtt, ahol a magyarok kicsit magyarabbak és a cigányok cigányabbak: az emberek emberebbek. Szabolcsban éreztem mindig, hogy nyitottabbak az emberek, s a kevesebből is szívesebben nyílnak meg a tenyerek.”

Vallomás ez a kép. Élete, életünk. Péli fogalmazott így. „Tudatosan vállaltam a politika mellett, mesterségem talán eddigi legjelentősebb műve. Talán ezzel az adósságomat róttam le magyar hazámmal és a fajtámmal szemben.” Talán, hangsúlyozta Péli Tamás, mert a sok-sok, itt felsorolni is lehetetlen munkája mellett a jövő foglalkoztatja. „Mint festő, azt szeretném megtudni: az ember, mint EMBER, hová, meddig jut ebben a világmindenségben?” Születőben van egy újabb nagy léptékű munkája, melyet Amerika felfedezésének 500. évfordulójára (1992) szeretne befejezni. A május 1-jei előestéjén nyílt kiállításon bemutatott 40 olajkép is ennek a „vázlat”, része, elemei. Keresi a helyét, a mecénást, ahol, s aki felvállalja majd. Reméli, lesz rá jelentkező.

Péli Tamás a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének alelnöke. Választották, s ezt ő örömmel vállalta. Tenni akar. „Hazánkban nem könnyű cigánynak lenni, s nem is érdem. Az előítéletek két oldalról érik az embert. Egyrészt a cigányok oldaláról, másrészt a befogadó közösségek részéről. Cigánykodásból, szennyet kitegetve, kéregetéssel, deviáns magatartással nem lehetünk megbecsült cigányok sem, de emberek sem. Olyan társadalmi aktivitásra, példaadásra van szükség a cigányok részéről, amely a saját, a kis közösséget és az ország érdekeit egyaránt szolgálja. Csak ezen az úton bonthatók le a látható és a láthatatlan falak.”

Farkas Kálmán
(Kelet-Magyarország, 1987. május 9.)

N A G Y A P A

Gyakran eszembejut egy kép a Nagypapáról, aki ide s tova tíz éve hagyta el a földi világot, és aki – mint persze minden Nagypapa – a családjáért, unokáiért élt és dolgozott. Szokványos eset, de nekem mégis ő volt a legcsodálatosabb, legodaadóbb Nagypapa. Ő volt az, akinek a távozásával először láttam meg a halál oly kegyetlen, visszafordíthatatlan arcát.

Nagyanyámmal gyakran bandukoltak ruhákkal teli batyuval a hátukon Szolnok utcáin és a környező tanyákon. Én akkor még nem értettem, mire jó ez, miért nincsenek inkább otthon a szoba-konyhás meleg kis házikójukban, mire jó, hogy átfagyva, vagy melegtől kitikkadva görnyednek a súlyos teher alatt.

Nagypapám volt az, aki reggelre meleget csinált nálunk, aki vigyá-

zott rám és két testvéremre, akinek a haját apró tincsekbe lehetett fogni, akinek a füléből a szőrt ki lehetett vágni. Ő volt az is, aki néha pityókásan elaludt a konyhaasztalon.

Egyszer, krumpli szedés közben segitettem neki. Világosbarna ingéről csorgott a víz, ősz hajszájai szemébe hulltak. Ásót fogott, majd hosszú ujjával kiszedte a krumplit a földből, miközben nagyokat nyögött. Én akkor, hatévesen, lófarokba kötött hajjal futkostam körülötte, és kapkodtam össze az apróbbakat. Tudtam, hogy nem sokat segítetek ezzel, de sajnáltam otthagyni egyedül.

„Dolgos ember volt a Fenyő” – mondják a tanyasi emberek.

Hisztériás, tizenkét éves gyerekként összevesztem vele egy aprócs-

ka kis dolgon. Ő azonban nem haragudott meg rám.

– Majd megbánod te ezt még, ha már nem leszek – nézett rám szomorú szemekkel. És soha többé nem láttam. Másnap reggelre elvitte Őt a gond.

Halálhírére csak néztem nagyra nyílt szemekkel, és kiszakadni éreztem magamból valamit. Szerettem volna ordítani: – De hát, Nagypapa, én nem akartam! Nem akartam!

Temetés után ott maradtam a sírjánál, és könnyező, imába fojtott hangon kértem, bocsásson meg nekem. Ma már tudom, nem haragszik rám, és Nagyanyámmal együtt a mennyből vigyáznak ránk.

Lilla

Könny és mosoly

Azt mondják, amikor megszületett, amíg lemosták, mosolygott. Nagy, meleg, sötétbarna szeme volt, az is csupa derű, mosoly. A kórházból már nem vitték haza, csecsemőotthoni lakó lett.

Hároméves korában a nevelőszülőknél – mikor nem verték –, ha zenét hallott, az ütemre beindult a lába, tapsolt, vidám volt, mindig mosolygott.

Az óvodában szerették. Anyáknapján nem tudta melyik gyermekotthoni megy érte, kit kell majd a szülők sorai közt virággal köszöntenie. De azért boldog volt, sokat mosolygott. Bemutatót táncolt az ünnepségeken – cigány táncot. Nem tanulta, de benne lüktetett az egész cigányság. Keze, lába, járása, széles mosolya ilyenkor önfelédlt mámorba sodorta. Ha a zene nem szólt, ha az oviból a gyerekekért anyukák, apukák jöttek (puszi, ölelés, csoki, banán, kéz a kézben vidáman mentek) nem tudta miért,

de neki nagyon fájt a torkánál – valami szorította, és könnyezett.

Az új nevelőszülő, ahonnan iskolába járt, kövér, öreg néni volt, aki nagyon szerette. Újra sokat mosolygott és táncolt.

A buszon nagyon fájt mikor egy nagydarab bakancsos fiú a többiekkel röhögve a lábára lépett és a buszajtóhoz szorította: mi van roma, nem férsz el? A mama vigasztalta. Ilyenkor hozzábújt és újra mosolygott. De a mama hamar meghalt.

A gyermekotthonban jó volt, de az osztályban, amely a városban volt már tudta, hátrányos helyzetű és kisebbségi. A többieknek sok pénze volt, neki ritkán és nagyon kevés. Néhányan nem bántották. Szeretett volna a kacagó vidám csoportokhoz menni órai szünetben, de rájött, hogy rajta röhög a sok „adidaszos, ribokos” cipőjű.

Egyre kevesebbet mosolygott. Az otthonban a szoba egyik sarká-

ban, a negyedik ágyon éjszaka sokat sírt.

Valakitől kapott egy kis rádiót, igaz törötten, de néha cigány zene szólt benne. Ilyenkor újra fájt, a torkánál valami nagyon szorította. Álmában az első sorban ülő szőke tündérrel táncolt.

Télen ritkán szállt buszra, inkább gyalogolt, pedig fázott. Félt. Igazából nem tudta mitől, de érezte, egyre jobban fél. Talán a mellette elshahánó „montenbájk” kerékpár csodákon ülő röhögő fiúktól-lányoktól, akik direkt lefröcskölték, vagy amikor szándékosan kilökték a kezéből a fagylaltot, azoktól? Vagy a sok, felé forduló gúnyos pillantásoktól, ha bement a presszóba, vagy azoktól az eladóktól, akik szorosan követték, mikor bement vásárolni az ábécébe?

Nem tudta biztosan, de azt igen, hogy valami nagy baj történt, amikor ő cigánynak született.

Gönczi Lajos

Megfelelni a kihívásoknak

Kánikulai a hőség. A nagyszobában szűrt fény. Kókadoznak a szobanövények levelei. Belülről gyerekszívaj szűrődik ki a titkárnőibe. Kicsinyek pajkoskodnak, kergetik egymást a hatalmas bőrfotelek között. Ott állok az ajtóban. Velem szemben János, karján egy bogártekintetű cigány apróság és mosolyog. Körülötte a kisebbek, a fiatal mama meg próbálja jobb belátásra bírni a felszabadult gyerekeket. Igazi, meghitt, családi-as hangulat. E természetes közegben érzem jól magát igazán **Együd János**, akit – úgy tűnik – egy újabb „asszonylánya” látogatott meg, hozta bemutatni a legapróbbat, eldicsekedni. Megszokott a látvány? Mondhatnám, igen. Legalábbis természetes, hiszen Együd János, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Gyermek és Ifjúságvédő Intézet igazgatója sok-száz állami gondozott „apja”, gyámja, istápolója. Szívén viseli sorsukat, végig kíséri életüket, s ahol tud, segít.

Ő elsősorban humanista. Olyan ember, akinek nyitott a szíve, érzékeny a gondokra, ám szigorú is tud lenni, ha az övéiről van szó. Láttam gondterhelten, örömtől felszabadult tekintettel, mosolyogva, megrendülten s meghatottan. Gondfelhő árnyékolta homlokát, amikor jött a hír T. városból, menjenen azonnal, mert egy csecsemő életéről van szó. Pillanatok alatt kocsiba ült, intézkedett, s másnap örömmel újságot: a baba biztonságban van. Láttam kisimult arccal, megkönnyebbült tekintettel. Lelke mélyén örül, ha adni, ha segíteni tud. Ezt tapasztaltam valahányszor ott ültem a hosszú asztal mellett, amikor az életkezdést „osztottuk”, szavaztuk meg. S mekkora öröme volt, amikor megtudta, hogy egyik „fia” állattenyésztésbe fogott, a másik „lánya” fodrász üzletet nyitott, vállalkozásba kezdett. Mosolyogva mondta neki: „Megyek hozzád hajvágásra.” S amikor valahonnan az északi végekről megpillantotta az egyik szőke lányát, boldogan kérdezte: „Mikor lesz az esküvő?”

Irányítása, szellemisége, nyitottsága rányomta bélyegét az egész intézményre. Lakóira, gyerekeire, a kollégákra, s ma már nem feltűnő, hogy az egykori GYIVI, amelyről sok rossz hír keringett, „beépült” a társadalomba, szerves részévé vált lakóival, gyerekeivel együtt. Nem tudom, hogy **Lippai Gergely**vel együtt az utóbbi időszakban hány, meg hány lakodalomban volt, esküvőn vett részt. Láttam a fényképeket, amelyeken ott áll „gyermek” mögött, s még így is

vigyázza lépteit, mert ő olyan vezető, aki metudakolja azt is, érdemes-e a jövődöbéli arra, hogy oltárhoz vezesse „lányát”? Együd János légkört teremtő egyéniség. Figyelmességével, felkészültségével és közvetlenségével hat. Igényessége közsímet. Ez jellemzi, ez sugárzik azokból a tanácskozásokból is, amelyeken a gyermek és ifjúságvédelem ügyei, gondjai, legkritikusabb elemei kerülnek terítékre. És enyhén szólva bosszantja a szakmai igénytelenség és közömbösség. Eseteket sorolhatnék, amikor szinte már-már szomorú volt amiatt, ha egy-egy tanácskozás nem azt hozta, amit ő elvárt. Pontosabban: ami a gyermek és ifjúságvédelem ügyét előrelendítheti. Egy-egy – bár ritka! – gyermek vagy ifjúságellenes lépés, amelyet tapasztal, felzaklatja. Legutóbb azt mesélte, telefonáltak az egyik faluból, menjen egy gyerekért, mert ott van kikötve az iskola udvarán. S aztán elmondott egy-két tragikus esetet is. Ezek lehangolják, kedvét szegik, mert azt sugallják: nem, még mindig nem elég, ami ez ügyben történt, amit a gyerekek védelmében érdekében hivatalkák, intézmények, iskolák s maga a hatalom tett.

Szereti a kihívásokat, a próbatételt igénylő feladatokat. Egész eddigi életútja ezt bizonyítja. E sokrétű, igazán nagy feladatokat vállaló intézményt irányítani mindennapi kihívást jelent. Hogy megfelel-e neki? Tények bizonyítják. S hogy miért? Egyszer ezt vallotta: „Számomra öröm itt dolgozni.” Akinek ilyen az alapállása, ez a hitvallása, az mindent meg is tesz annak érdekében, hogy öröme legyen számára ez a munka. S hogy miért öröm számára a GYIVI? Mert érzi az itt dolgozók, a kollégái mindennapos támogatását. „Erőt ad ahhoz, hogy újjászüljünk.” S hogy ez irányban tesz, cselekszik is? Igen. Ezért vállalkozott arra, hogy az általános iskola matematika-fizika szakos tanári és egyetemi végzettsége mellett továbbképezze magát, és elvé-

gezze a debreceni Kossuth Lajos Tudomány Egyetem gyermekvédelem és szociális munkás szakát.

Együd Jánosnak belső indíttatása, érzéke és érzékeny lelkülete van erre a munkára. E hivatásra ezek predesztinálják. A GYIVI élén végzett öt éves tevékenysége osztatlan elismerést váltott ki mindenkiben. Mind a szakmabeliekben, mind a szülőknél, a gyermekekben. Nem véletlen, hogy 1992-ben az ifjúsággért végzett munkájáért élete első kitüntetését, a Szacs-vay-díjat vehette át. Hosszú lenne elsorolni, hogy az 1957-ben a nyíregyházi Vasvári Pál Gimnáziumban érettségizett fiatal ember mi mindent tett 5 éves GYIVI igazgatói funkciója alatt. Csak mazzsolákat említek ezek sorából. 1990-ben a GYIVI az első között 100 milliós alaptőkével Életerő Alapítványt hozott létre országos hatáskörrel az idős, előregedett nevelőszülők támogatására. Így több, mint 200 nevelőszülőt részesítenek rendszeres járadékban. A megyében működő karitatív szervezetekkel együtt népkonyhát és szociális étkeztetést szerveztek. Hajléktalan szállást működtetnek a már állami gondoskodásból kikerültek részére. És 1991. április 6-án működtetik a Jugendprodukt Kereskedelmi és Szolgáltató KFT-t, amelynek az a célja, hogyha már a nevelőszülői juttatást nem is tudják olyan színvonalon biztosítani, mint azt szeretnék, legalább javítsák az ellátás színvonalát, olcsóbb áron juttassák ruhához, cipőhöz a nevelőszülőket!

„Gyermekei” mind jobb, színvonalasabb ellátása, életútjuk biztosítása vezette Együd Jánost, amikor oly nagy gond-

Együd János köszönti a nevelőszülőket. Mellette Göncz Árpádné és Mádi Zoltán, Nyíregyháza polgármes-

Kitüntetett nevelőszülők Szabolcs, Szolnok és Hajdú megyéből.

dal szervezte a nevelő szülői hálózatot. Tudatosan törekedett a gyerekek legjobb ellátására. Gondoskodnak a nevelőszülők képzéséről. 1989-ben 645 család nevelt 925 gyereket. Szívós és következetes munkával a családok száma 900-ra, a családban nevelt gyerekek száma pedig megközelítőleg 500-zal nőtt.

Együd János a kihívások embere. Gyerekember kora óta ez mérettetett rá.

Érettségi után tanuló lett a Debreceni Orvosi Műszergyárban. Gyakorló tanító Pócsperiben, áthelyezéssel az encsencsi iskola igazgatója, gondjaiba veszi a cigány gyerekeket, új módszereket vezet be a matematikai tanításban, majd Nyírbéltekre hívják iskola igazgatónak, s itt is kialakítja az alsófokú oktatási rendszert, megteremti az óvodai és a napközi nevelés tárgyi feltételeit, teljes nyitottsá-

got valósít meg. 1972-ben felfigyelnek rá, s a megyei művelődésügyi osztályra hívják azzal, hogy vállalja el az általános iskolai csoport vezetését. Új kihívás, újabb bizonyítási lehetőség. És Együd János vállalja, dolgozik, bizonyít. Szüntelen „lázadó”, rá a progresszivitás a jellemző. Sokat tanul, kompromisszum-készsége fejlődik, s ezidőben több szakmai feladat irányításában vállal meghatározó szerepet. Ebben az időszakban találta magát szemben először a gyermekvédelemmel. S az ismeretlen terület felkeltette a kihívások emberének a figyelmét. S az iskolák mind nagyobb szakmai önállósága pedig megnyitotta az utat Együd János előtt, és érdeklődésének középpontjába kerültek a gyermekotthonok.

Életelemévé válik ez a munka, ez a hivatás. Ezt bizonyítják a Nyírbátorban töltött dolgozó évek, az elért sikerek, újításai, korszerűsítései, s amikor 1988-ban felkérlik a GYIVI igazgatói székére ezt vallja: „tudtam, hogy mit vállalom, hogy újabb kihívásoknak kell megfelelni.”

Ezt teszi, ezt cselekszi ésszel-szívvvel, akarattal, felkészültségével azóta is minden nap. Munkatársaival együtt igyekszik megfelelni a kihívásoknak.

Farkas Kálmán

D Í S Z R O M Á K

„A szegénység nem azonos a nyomorral, a nyomor viszont semmiképp sem lehet azonos az Élettel” – mondja egy cigány ismerősöm, akinek életkörülményei a legutóbbi időkben elképesztő módon megromlottak. Nem. Nem panaszkodik ő, csupán egy mindenki előtt nyilvánvalóvá lett tényt állapít meg.

„Sajnos, valamely ok miatt éppen a mi népünk az, amely a legkevésbé tudja megszervezni az életét. Persze meg is tudnám indokolni, hogy miért, de mondani valóm amúgy sem juthatna el a legilletékesebbekhez. A szabadnak(?) kikiáltott sajtó, mely bizonyos fokig a népámítás szerepét vette át, a pozíciókhoz foggal-körömmel, és persze kapcsolataikkal ragaszkodó újságírók lapítása, nem alkalmas arra, hogy szétkiabálhassuk – segítségükkel – fájdalmainkat. Ám ha ez valamely szerencsés körülmény vagy csoda folytán mégis előfordulna, csupán lelegyintenének.

Ha lehetőségem lenne, elmondanám, hogy a cigány gyermekek sem az általános – sem pedig a közép iskolákban nem találkozhatnak önmagukkal (róluk szó sem esik a tankönyvekben), éppen ezért úgy vélem, hogy annál szörnyűbbet nem lehet elkövetni egy nép ellen, mint hogy létezésüket is tagadják.

Így csak a deviancia lehet az önmegvalósítás. Ezt örököltük, ezt örökíthetjük apáról fiúra.

Persze vannak néhányan, akik népünk soraiból szerencsés okozatok összecsengése segítségével kiemelkedve a társadalom legzenitjén élnek. Ők azok a kivételes kevesek, akik porceláncsompás fürdőszobáikban már következetesen tagadják cigány voltukat, vagy éppen nagy hangúan cigányságukkal dicsekednek, ami a valóságos cigány életformától oly messzire esik, mint batyus zsidó az Úristentől.

Őket én egyszerűen díszromáknak nevezem.

Nem, nem akarom én népem viselkedésmorálját példaértékűvé emelni. Ez nagy hiba volna.

Ám ha az országos munkanélküli statisztikára pillantunk, egyértelműen kiderül, hogy a munkától meg - illetve elvontak legjelentősebb hányada éppen népem soraiból kerül ki.

Igen. Igaz. Képzetlenek vagyunk. Képzetlenné kényszerített bennünket egy olyan társadalmi forma, amely hazánkat, ezt az egyetlen szülőházát katonaként oltalmazni alkalmasnak találta. Azontúl azonban alig valami egyébre.

De nem csak ezért az elkeseredés. Nemcsak ezért a cigányokkal telt kocsmák látványa. Nemcsak ezért a brutalitás, az italbolt előtt egymásra rontott tehetetlen keserősége.

Hidd el! Hidd el, néha ütni kell! De nem mindig tudjuk, hova....

ra re

SZEMBEN A KIHÍVÁSOKKAL

ROMAFIATALOK AZ ÉRTELMSÉGGÉ VÁLÁS ÚTJÁN

Gyönyörű szemű lányok és kajla nagyfiúk hallgatják kíváncsian, vajon miként meséli el Faragó Anikó tanár a biológia tudományának rejtelseit. A csendes figyelmet néha szakítja meg egy-egy közbekérdezés, részletkérdés tisztázása, majd folytatódhat az óra.

A budapesti Kaly Jag Roma Nemzetiségi Szakiskola 26 tanulója ma ismét több lesz egy szeletnyi tudással. Lányok, fiúk, kik a nyolcadik osztály elvégzése után nem adták fel a reményt, hogy továbbtanulhatnak, most iskolapadban ülve próbálnak szerencsét.

– Egy kisebbség csak úgy képes megállni a helyét, ha fiai jelentős számban lépnek az értelmiségi pályára – tájékoztat Pálffy György igazgató –, még akkor is, ha a pillanatnyi körülmények nem kedveznek ennek a folyamatnak. Tudjuk, a cigány fiatalok általános iskolai szereplése gyakran hagy kívánni valót maga után. Az a környezet, ahonnan érkeznek, nem motiválja kellőképpen őket, miközben a szigorú keretek között működő oktatási intézmény a maximumot várja el. Elkerülhetetlen a konfliktus, melyből többnyire a romagyerekek kerülnek ki vesztesen. Ez egy önmagába záródó kör, aminek feloldása csak közös akarattal és türelmes munkával lehetséges. Ennek az elvnek alapján jött létre a Kaly Jag Szakiskola is, melynek első kísérleti esztendejét most valósítjuk meg.

– Kik lehetnek az iskola tanulói és milyen szempontok alapján történik a felvétel?

– Elsődleges célunk az, hogy az ide bekerülő fiatalok megtanulhassák mindazokat a tudnivalókat, melynek alapján felvételt nyerhetnek valamelyik gimnáziumba, vagy szakközépiskolába. Tagadhatatlan szinte mindannyian komoly hátrányokkal érkeztek, hiszen van közöttük olyan is, ki sikertelenül kezdte meg középiskolai tanulmányait az egyik gimnáziumban. Többségük pedig meg sem próbálhatta. Úgy látom azonban, ez a kudarc nem vette el a kedvüket, hiszen az eddigi tapasztalataink biztatóak. A tananyaggal képesek megbirkózni, ami további reményekre jogosít fel mindannyiunkat. Aki pedig még sem kíván továbbtanulni, megelégszik az itt eltöltött két esztendő tapasztalataival, végzettségéről bizonyítványt kap, amit

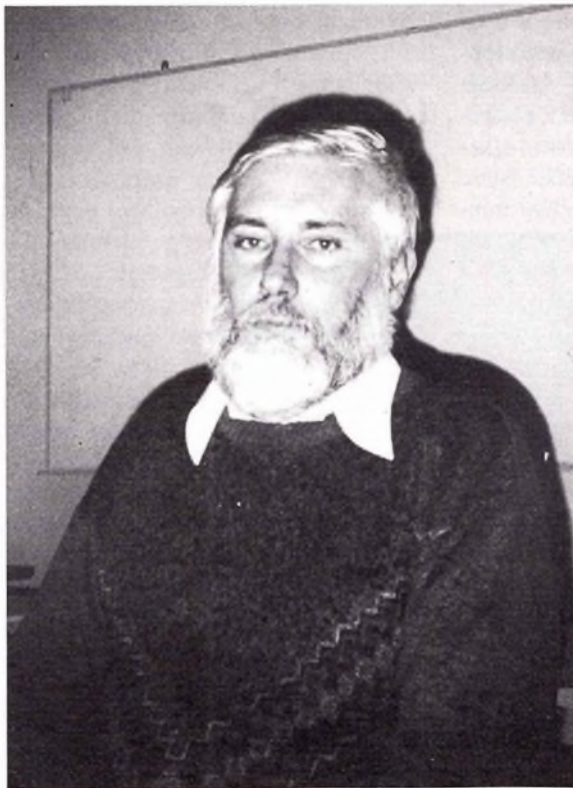
munkába állásakor eredményesen használhat fel.

– Mi a tananyag? Mi az a több, amittől más ez az iskola?

– Elsősorban attól, hogy itt megtanulhatják, etnikai másságuk egyben olyan többlet is, mellyel nem élni, önmagukkal szemben is bűn. Megismerik a cigányság szokásait, történelmét, hagyományait és legfőképpen a nyelvet. Ahhoz, hogy ezek a fiatalok sikerrel állják meg a helyüket az életben, értelmiségiként tehessenek is a többiekért, elenged-

hetetlen a nyelv ismerete. Csak így válhat valóra a saját identitás megőrzésével történő integrálódás. Mindez természetesen megtűzdelve matematikával, biológiával és még jónéhány tantárgyval, amit kiegészít a számítógép kezelésének tudománya és az angol nyelv. Ez az az együttes, ami elengedhetetlenül szükséges a kitűzött cél, a továbbtanulás megindításához. Ez a képzési forma egy sajátos kísérlet, melynek sikere esetén egyfajta modellé válhat. Amennyiben igazolódik, és magam személy szerint bizonyos vagyok abban, hogy ez történik majd, az általános iskolában sorozatosan lemaradó gyerekek itt sikereket érhetnek el, a megoldás továbbfejleszhető. A kudarc élményekkel meglehetősen ellátott fiatalok itt, ebben a szorongásmentes iskolában kibontakoztathatják tehetségüket. Ezért hiszem, hogy modellértékű a kísérlet és a távlati cél, valamennyi megyeszékhelyen, nagyobb városban megvalósítandó szakiskola megvalósítható. Akkor a cigányfiatalok értelmiséggé válása kézzelfogható közelségbe kerülhet. Ezért dolgozunk.

– Ne gondolja senki, hogy ez az út könnyű volt – veszi át a szót Choli Daróczi József igazgató-helyettes. – Sok értetlenségen, akadályoztatáson, hivatali bürokratizmuson kellett átverekednünk magunkat, míg létrejött ez a Felsőerdősor utcai tanterem és a szociális helységek együttese. Sajnos, anyagi támogatottságunk meglehetősen behatárolt. Legfőképpen a Soros Alapítvány az, ahonnan komolyabb összeg érkezett. Még várat magára a hivatalos elismertetés is, de folytatjuk a tárgyalásokat e téren tovább. Ez a kísérlet túl fontos ahhoz, hogy a kezdeti nehézségek miatt halasztást szenvedjen. A nyelv, a kultúra megismertetése és ezáltal a néphez való kötődés megerősítése a feladatunk. Ha egy népcsoport elfeledi értékeit, nyelvét, menthetetlenül az asszimilálódás sorsára jut. Ha ennek gátat kívánunk vetni, mindenképpen a fiatalokra kell számítanunk.

Pálffy György igazgató

Ők tenni is akarnak valamit azért, hogy többre vigyék, mint környezetük

Azokra, akik továbbvihetik népünk örökségét, felkarolhatják hagyományait és elvihetik azt az elkövetkező nemzedékhez.

– Miként sikerül ezt megvalósítani? Fogékonyak e a mai romafiatalkok a cigány nyelvre és a hagyományokra? Azok után, hogy itt a fővárosban már egy minőségileg másfajta életet élnek.

– Anyanyelvi pedagógusként elsősorban azokat a tárgyakat tanítom, melyek ezzel összefüggésben kerültek a tantervbe. A cigány nyelv és irodalom, a néprajz, kézművesség, mesterségek ismertetése a feladat. Valóban érezni egyfajta elszakadást ezektől az értékektől, hiszen cigány nyelven mindössze egy tanulónk beszél folyékonyan. A többiek csak épphogy, illetve egyáltalán nem. Ez részben az életmódváltozással, részben a környezetükből való kiszakadással is magyarázható. Bár a folyamat érthető, de egyetérteni ezzel nem lehet. Ha egy fiatal értelmiséggé válásának során valóban segíteni akar annak a közösségnek, amelyből elindult, elengedhetetlen a nyelv ismerete. Mint ahogy ezzel szorosan összefügg a kulturális örökség elsajátítása, megbecsülése és átörökítése. Ezzel valósítható csak meg annak a pozitív identitástudatnak a megélése, amely az asszimiláció helyett az integráció teszi lehetővé. Amikor én arról beszélgetek velük, miként kell kosarat fogni, teknőt készíteni, nem azt akarom, hogy másnap már ezt meg is tegyék. Ha-

nem arra törekszem, hogy megértessem velük, a mi kultúránk semmivel sem kevesebb bármely nép kultúrájánál. Más és ahhoz, hogy az emberek elfogadják ezt a másságot, előbb meg kell ismertetni velük. Ez pedig nem képzelhető el a mi megalapozott tudásunk nélkül. Közelebb kerülnek önmagukhoz, közelebb ahhoz a környezethez, néphez, amelyből elindultak. Ez az a szépség, amiért boldogan vállaltam ezt a megtisztelő tanári feladatot.

– Sokan vádolják a mai ifjúságot iskolakerüléssel, a tanulás kikerülésével és a tapasztaltabbak tiszteletének elmulasztásával. Ezek a gyerekek cáfolják-e ezt a hiedelmet?

– Érteni kell a nyelvükön, ennyi az egész. Ők a maguk életét élik, úgy, ahogy nekik tetszik. Ha mi nem fegyelmezni akarjuk őket, hanem tanítani-nevelni, akkor van esély a sikerre. Szép szóval, szeretettel kell megközelíteni őket, nyílt, tiszta szívvel. Akkor elfogadnak, megszeretnek. Akik itt vannak, nem jobbak és nem rosszabbak a többi, hasonló korú fiatalnál. Gondjaik, örömeik ugyanazok. Csak éppen abban különböznek, hogy ők tenni is akarnak valamit azért, hogy többre vigyék, mint környezetük. Ha a társadalom felismeri, mennyire fontos a cigány értelmiség létrejötte, sokkal könnyebben haladhatunk előre. Ahhoz azonban az kell, a cigány fiatalok akarjanak is tenni. Az előítélet megszüntetéséhez, ahogy nagyszerű ba-

rátom **Péli Tamás** mondotta volt, mindkét oldalról bontani kell a falat. Ez az iskola a fal egyik oldalának a lebontása. Ha a rendőrség, a hivatalok, biztosítók, vállalkozások megértik, a cigány értelmiség munkába állítása hatalmas lehetőségeket kínál, lesz helyük ezeknek a gyerekeknek. Akkor pedig könnyű szívvel bocsáthatjuk útjára az itt végzett fiatalokat.

– Ez egy modellértékű kísérlet – zárja **Bódi Zsuzsa** tanárnő a beszélgetést – melynek sikere egyértelműen bizonyíthatja, a cigány fiatalok ugyanúgy fogékonyak a tudásra, mint bármelyik más, hasonló korú társuk. Ha sikerül leküzdeniük a hivatalok ellenállását, az illetékesek meg nem értő akadékoskodását, és módunkban lesz további támogatást szerezniük, egyfajta hálózat építhető ki szerte az országban. Ebben számíthatunk a pedagógusok, a gazdasági élet és a politikusok támogatására. A tanítás folyamatában tapasztaltuk a gyerekek lelkesek, érdeklődők, és fogékonyak. Meggyőződésem, ez a próbálkozás komoly eredményeket hozhat. Túl nagy a tét, hogy lemondjunk erről. Az ország olyan erős, amilyené a polgárai teszik. Több százezer polgárának most meg kell adni a lehetőséget. Ebbe tartozik bele a fiainak az oktatása, képzése is. Erről szól a történet, a Kalyi Jag Roma iskola története. Meg azé a huszonhat gyereké, akik megpróbálták.

Cs.B.

VIZSGA A KASTÉLYBAN

Tiszadobon, az Andrásnyak ősi fészkében, a festői környezetben épült kastélyban működik a Gyermekváros. Itt látható Péli Tamás híres, a cigányság történelmének szellemi ihletettséggel hatalmas fal képe, amelyet minden látogató megcsodál. Itt, ebben az otthonosan berendezett kastélyban élnek az állami gondozottak százai, közöttük sok-sok cigány fiatal.

Nekik, s a községbelieknek nyújtott segítséget a Nyír-Dinamika Kft. azzal, hogy tanfolyamot szervezett részükre. Szeptember végén vizsga volt a kastélyban.

— Köszönöm nektek fiúk az odaadó tanulást, és a munkát. Emlékezhettek arra, amikor több, mint három hónappal ezelőtt arra kértétek benneteket, tanuljatok, sajátítsátok el a mezőgazdasági építőanyag-készítő tanfolyamon azokat az ismereteket, amelyek hozzásegíthetnek titeket is ahhoz, hogy elinduljatok az életben — ezekkel a szavakkal állt az országy elé, s nyitotta meg a vizsgát **Lőkös Sándor**, a Nyír-Dinamika ügyvezető igazgatója, aki saját sorsából merítve vállalta fel a cigány fiatalok, közöttük az állami gondozottak istápolását.

A vizsgabizottsággal szemben tizenkilenc szempár. Izguló, drukkoló fiatalok. Többen ünneplőbe öltözve, nyakendősön. Várják a vizsgarendet, a beosztást. **Petruska István** tanár úr, a tanfolyam vezetője, aki előkészítette a fiatalokat és tanította őket, szólítja az első öt vizsgázót. Közöttük van a barna, hosszú hajú **Balogh József**. Elfoglalja helyét.

— Ceruzád van?

— Nincs.

— És ha mégis le akarsz valamit jegyezni?

— Megjegyzem fejben — válaszolja kissé izgatottan, s várja a tételt.

— Kérlek, beszélj a betonkészítésről!

És Balogh Józsa felel. Ismerteti a keverési arányokat, elmondja részletesen, hogyan készül a betonoszlop.

— Ügyesen elmondta — összegez elégedetten tanár úr. — Kérlek, most beszélj a reklám fontosságáról, szerepéről.

A szóke **Klepács Misi** egyáltalán nem látszik, hogy izgulna. Tizenhét éves. Szülei meghaltak. Régóta állami gondo-

— Milyen méretei vannak? — hangzik az újabb kérdés.

Sorolja. Felsőhájt. Túl van a nehezén. S amikor arról váltunk szót, mit kezd majd a tanultakkal, így válaszol:

— Tudnám hasznosítani, az biztos. Remélem, sikerülni is fog, mert csak decemberig leszek a Gyermekváros lakója, s utána elállok dolgozni. De az is lehet, hogy vállalkozásba kezdek, ha sikerül. Még nem tudom.

Lakatos István a következő vizsgázó. Felkészül a tételre.

— Hogyan állapítod meg, hogy az anyag jó-e a vályogvetéshez? Beszélj a vályog készítéséről! — hangzik az első kérdés.

Lakatos Pista válaszából kitűnik, hogy ismeri a műveletet, jól felkészült a vizsgára. A bizottság elégedett a válaszával. Alig fújja ki magát, már érke-

Klepács Mihály egy éve él a tiszadobi Gyermekvárosban

zött. Egy éve él a tiszadobi Gyermekvárosban.

— Misi! Neked melyik téma tetszett a leginkább a tanultakból? — kérdezi tanár úr.

— A betonoszlop készítése — vágja rá.

— No, akkor erről beszélj!

Klepács Mihály elkezdi a választ. Szól az előkészítés fontosságáról, ismerteti a keverési arányokat.

A bizottság elégedett.

zik a másik kérdés.

— Hogyan állapítod meg a vályog árát? Mitől függ az ára?

Első nekirugaszkodásra úgy tűnik, ez kissé bonyolultabb kérdés, de megbírkózik vele Lakatos Pista.

Ki gondolta volna, hogy ez a három fiú idáig eljut? S ezt azért kérdezem, mert igen csak kevesen bíztak abban, hogy iskolapadba ülnek, beilleszkednek egy kollektívába, s helyt is állnak. Ugyanis még a foglalkoztatóban sem tudták őket kezelni. Már-már lemondtak róluk. S íme egy fiatal cigány kollektíva csodákat tett. De hogyan tovább?

— Ha ez a tanfolyam befejeződik, ugyanolyan árvák leszünk mint azelőtt — búcsúzott szomorkásan, megköszönve a kft. és a tanárok segítségét.

Balogh József: — Megjegyzem fejben.

Lakatos István jól felkészült a vizsgára

Kiss András, a vályogvetés mestere, 8-10 éves korában ott settenkedett az a tanfolyam gyakorlatvezetője. Ő már apja-anyja körül, amikor a vályogot ve-

tették. Legalább húsz esztendei gyakorlat van mögötte. Évekig a feleségével is vetett vályogot.

– Kellene most is a vályog, csak egy jó menedzser hiányzik, aki intézné az ügyeket. Kiváló házakat lehetne építeni belőle – vallja.

– Hány családi ház épült Tiszadobon 1994-ben? – kérdezem Szabó Péter polgármestert, a zsűri tagját.

– Tudomásom szerint kettő(!)

S ki tudja, mennyi lakásra lenne szükség Tiszadobon, a környező falvakban és szerte az országban? Most a Nyír-Dinamika kft jóvoltából 19 cigány fiatal, közöttük 3 állami gondozott ismerkedett meg a legősibb anyaggal a földdel, annak feldolgozásával. Készen állnak a munkára – újságolja a polgármester –, közösségi ház építését illetve átalakítását tervezik Tiszadobon. Talán ott tudják majd ezeket a fiatalokat foglalkoztatni.

Reménykedjünk. A vizsga jól sikerült a kastélyban. Talán az életben sem buk-
nak el.

Farkas Kálmán

Iskolákban kötelező

ELKÉSZÜLT A NEMZETI ALAPTANTERV

Szülőbosszantó hírek érkeznek a iskolák tájékáról, immár évek óta. Készülget az a meghatározás, ami egyértelműen megfogalmazza majd, mit is kell tudnia egy gyereknek, miközben felnőtté kíván válni. Akkor is, ha cseppet sem kíván, csupán életkorának megfelelően iskolába jár, s növekszik. Van aki attól fél, újabb terhek kerülnek a már így is tulterhelt diákokra. Mások azt tartják, a színvonal egységesítése annak csökkenésével jár. Mi lesz akkor azokkal, akik már az eddigi léceket is leverték ugrás közben. Erről beszél Dr. Báthory Zoltán, a Művelődési és Köznevelési Minisztérium helyettes államtitkára.

– Szigorítás vagy könnyítés lesz-e az elkészült Nemzeti Alaptanterv?

– Semmiképpen sem lesz valamiféle drámai változás hordozója ez a mű. Úgy is mondhatnám, amit tartalmaz, azt már a pedagógusok évek óta tanítják, többé-kevésbé következetesen. Ez csupán a rendszerbe foglalása lesz annak a tudnivalónak, ami elengedhetetlenül szükséges a ma gyermekének. Vannak persze természetesen újdonságok is, mint az egészségvédelem, környezetvédelem. Ezek eddig is szerepeltek, csak nem ilyen meghatározottan. De megnyugtatom a szülőket és

nem utolsósorban a diákokat, ettől ami most elkészült, nem kell félniük. Éppen hogy nekik lesz ezáltal könnyebb, közérthetőbb.

– Mit jelent ez a gyakorlatban? Mikorra érezhető majd a közvetlen haszna?

– A NAT egyolyan mechanizmus, ami teljes mértékben felszabadítja az eddig szunnyadó energiákat. Azokat, melyeket az emberek elvárnak az iskolától. Egyértelműbbé válik a vizsgarendszer, követhetővé válik az a minimum, amit a gyerekeknek teljesíteni kell. Áttekinthetőbb, értelmezhetőbb lesz az iskola, s ez a szülők számára is megkönnyíti a lehetőségek kibontakoztatását. A mai iskolarendszer meglehetősen színessé, mondhatni áttekinthetlenné vált. A szülők nem nagyon tudják, hová, melyik iskolába küldjék gyermeküket. Mi az, ami a legtöbbet, a legjobbat adhatja? Melyik iskola ad olyan tudást, amelynek birtokában leküzdhető a munkanélküliség félelmetes veszélye? A szülők és a gyerekek ugyanis hasznosítható, alkalmazható tudást várnak el. Ez pedig teljességgel érthető.

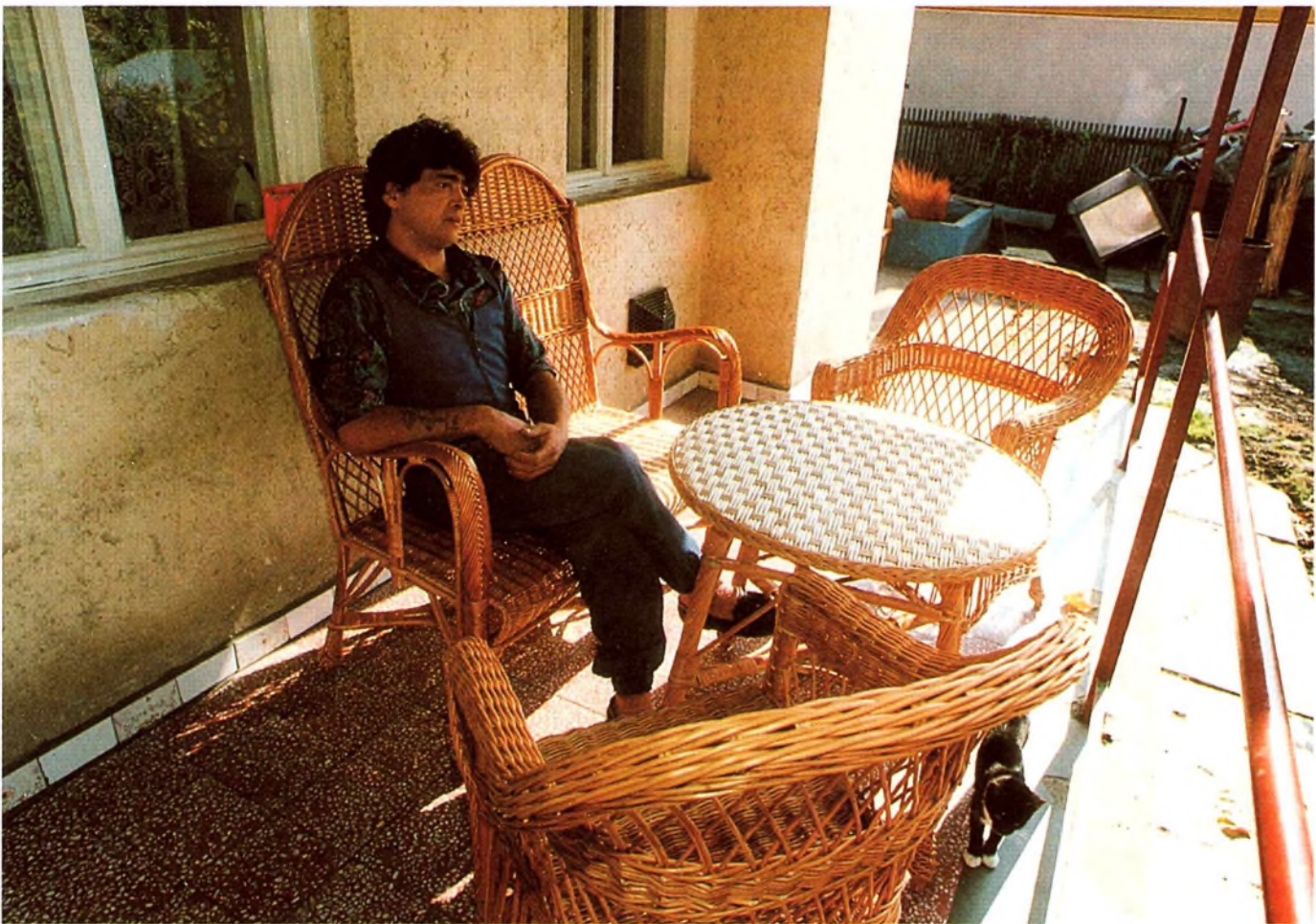
– Mi lesz a leszakadókkal, a nehezebb körülmények között élőkkel? Mi lesz azokkal a cigányfiatokkal,

akik eddig is nehezebben vették az akadályokat?

– Ez valóban egy súlyos gond, komoly következményekkel. Úgy gondolom azonban, hogy a megfogalmazott oktatáspolitikai koncepció biztosítja majd azokat a kereteket, amelyek megakadályozzák a lemaradás bekövetkezését. Olyan iskolákat kell kialakítani, melyek kellő motivációt biztosítanak a lemaradó gyerekeknek. Kedvet adnak a tanuláshoz, mert a megszerzett tudás birtokában munkához juthatnak, pályára állhat életük. Speciális szakiskolákat kell kialakítani, ahol a cigány fiatalok különleges tudást szerezhhetnek. Megismerkedhetnek önmön lehetőségeikkel, hogy identitásukat megerősödjön és az asszimiláció megálljon. A kölcsönös tudáson és tiszteleten alapuló integráció az egyedüli járható út. Ehhez segít a Nemzeti Alaptanterv, ami a mindannyiunk számára közöset határozza meg. Az iskola a helyi társadalomé. A minisztérium csak a kereteket adhatja meg, de közvetlenül dönteni helyben kell. Nem sémákkal, előre megszabott irányokkal, hanem a konkrét helyzetet ismerve. Ehhez kell a kölcsönös jóakarát és az együttműködés. Minden bizonnyal ez a nemzeti összefogás is támaszt kap ezzel a törvénnyel. Rajtunk múlik, mennyit valósítunk meg belőle.

Cs.B.

TANULÓ CIGÁNYOK

A cigánylányok és asszonyok életében példaértékű esemény színhelye volt a guszevi, pontosabban a huszártelapi iskola egyik tanterme november 21-én. Minden különösebb ünnepélyesség és ceremónia nélkül megnyitották a cigány gazdasszony-képző tanfolyamot.

Ki gondolta volna, hogy az itt élő-lakó cigány asszonyoknak igényük lesz arra, hogy háztartási, vállalkozási, mezőgazdasági, táplálkozási és egészségügyi ismereteket szerezzenek, hogy lakáskultúrával és környezetismerettel foglalkozzanak? 15 cigány lány és asszony, közöttük többgyermekes anyák hallgathatták figyelemmel a tájékoztatót, mit is kell elsajátítani ahhoz, hogy sikeres vizsgát tegyenek. Ott ült közöttük **Vadász Istvánné**, kétgyermekes anyja, szakmunkás, munkanélküli, vagy a négygyermekes **Pintye Mihályné**, **Ádám Anna**, a fiatal lány, és **Pongó Edit**, aki Butyka tanyáról buszozik ezentúl minden alkalommal a foglalkozásokra. Valamennyien munkanélküliek. E tanfolyam indulásáról azért is szólok örömmel, mert már-már megfenekleni látszott fedezett hiány miatt az oktatás, amikor a Nyír-Dinamika KFT, s annak ügyvezető igazgatója, **Lőkös Sándor** nagy vonalúan vállalta, hogy a terheket átvállalja, s a szerződés szerint ennek ellentételezéséről 1995-ben gondoskodni fog a megyei munkaügyi központ.

A jó ügy szolgálata még közelebb hozta egymáshoz a segíteni szándékozó kft.-t és a munkaügyi központot, és azok vezetőit. Elismerés illeti az MCKSZ guszevi lakótelepi szervezetének alelnökét, **Pongó Károlyt** is, aki kitartóan szervezte az asszonyokat, és köszönet az iskola igazgatójának, **Kozma Istvánnénak** is a segítségért.

S ami eddig csak szólam volt, vagy jószándék, segítőkészség, most e tanfolyam keretében gyakorlattá válik. A cigány gazdasszonyképző valóban segít az egészséges életmódra, a gyermekek nevelésére és gondozására való felkészülésben. Is-

meretek elsajátításával alkalmassá válnak betegek ellátására, az idősek gondozására. Célja e tanfolyamnak az is, hogy ismereteket adjon a nők elhelyezkedéséhez, a kultúrált lakáskörülmények kialakításához, stb.

Nem feledkeztek meg a tanterv készítői arról sem, hogy olyan ismereteket is nyújtsanak a cigány gaz-

daasszonyképző hallgatóinak, amelyek által megismerkednek a roma hagyományokkal és szokásokkal, mindazokkal, amelyek erősítik identitásukat.

Ez az első cigány gazdasszonyképző tanfolyam a városban és megyében. Bízom sikerében, és reménykedem abban, hogy jövőre a Nyír-Dinamika kft szervezésében több követője lesz Szabolcs-Szatmár-Bereg megye cigánylakta településein, melyek segítségét felkarolja majd a megyei munkaügyi központ is.

Farkas Kálmán

(Felvételiünk nem a helyszínen készült)

Kint esik az eső, bent baráti a hangulat. Ebédre érkezünk. Aztán Misi bácsi átöltözik. Inget vesz, nyakkendő köt. Megtisztelve érzem magam. És elkezd forogni a magnószalag... Magánügy, de az az igazság, hogy elfogult vagyok Misi bácsival. Még akkor is, ha ez ebből az interjúból nem fog kiderülni. Vagy mégis?

– **Lólé Mihály** vagyok, 1943-ban születtem Hevesen. Zenész cigány családból származom. Hárman vagyunk testvérek, két nővérem van. Gyönyörű családi életet élünk. Én lettem a kaparé, az utolsó, a legkisebb. Én cimbalmon tanultam. Hogy annyi zenész ne legyen a családban, kénytelen voltam más pályát választani. Ettől eltekintve lakodalmakban, bálokban másodállásban sokat zenéltem. Először itthon kezdtem el dolgozni az állami gazdaságban. Túlkoros voltam, nem tudtam befejezni még az általános iskolát sem, mert volt olyan időszak, amikor háromónak volt egy pár cipője, és az ment el iskolába, aki előbb felkelt. Ezért is nem tudtam időben elvégezni a 8 általánost. Mikor a hatodik osztályból kimaradtam, egyből munkába álltam.

– **Milyen volt itt akkoriban az élet? Itt laktak a romák a Dankó utcán?**

– Ez nem cigánytelep volt. Körülbelül 60 %-a magyar volt, és nagy egyetértésben élünk. Gyerekkoromban nagy szegénység volt itt is, mint bárhol. Viszont ez a szegénység magával hozta a tisztességet is. Ahogy így visszagondolok, tudtunk egymással foglalkozni. Ki tudtuk segíteni egymást. Mikor már volt nagyobb munkalehetőség, kezdett felzárkózni a cigányság. Voltak olyan lehetőségek, 1961-ben, akkor még voltak párthatározatok, hogy a szociális körülményeknek nem megfelelő cigánytelepeket számolják fel. Itt erre nem került sor. Sajnos olyan tudatlanok voltak a tanácstagjaink abban az időben, hogy nem figyelték meg, vagy nem is értették, hogy tanácsüléseken mi hangzik el. Azokat a pénzeket, amikkel a magyarok kimentek más utcákba lakni, az a cigányság részére lett volna meg. Így alakult át teljes egészében a 60-as évek végére szinte márcsak cigányok lakta terület.

– **Már akkor is Dankó utca volt?**

– Először Attila utca volt. A 60-as évek végére alakult át Dankó utcára. Akkor így azonosították a cigánytelepeket. Nem volt ez véletlen.

– **Tudták az emberek, hogy ki volt Dankó Pista?**

– Természetesen. Már akkor is film volt róla. Tele volt a filmszínház, meg hát abban az időben más szórakozási lehetőség nem is nagyon volt. Nógrád megyében, Ipolytarnócon voltam katoná. Ott ismerkedtem meg a feleségemmel. Azt is mondhatnám, hogy érte szolgáltam. Három gyerekem van. A fiam Pesten lakik, érettségizett, BM dolgozó. Ott vegyes házasság van, a menyem nem cigány. Nagyon szépen élnek. Van egy 5 éves és egy 5 hónapos kisunokám. Az idősebbik lányom a másik utcában épített. Nekik is három gyerekük van. Ők már iskolások. A kisebbik lányomnak egy kislánya van.

– **Misi bácsiék nagyon szépen laknak. Mennyire volt ezt nehéz elérni, hiszen tudom, hogy Erzsike néni sokáig háztartásbeli volt.**

– Ahogy említettem zenéltem is. Előtte is volt szép házunk, de az már öreg volt, és a gyerekek azt mondták, hogy bontsuk le, és építsünk másikat. Ez 1986-ban volt. Amíg dolgoztam, harminckét évig, nekem nem nagyon volt szabadszombatom, de még vasárnapom sem. Üdülni is, ha annak lehet nevezni, az anyósomékhöz mentünk el Nógrád megyébe. A feleségem 86-ig nem is dolgozott, mert én fontosabbnak tartottam, hogy a gyerekekkel otthon maradjon. Én vidékre jártam el dolgozni. Pesten több mint 10 évet dolgoztam, majd Gyöngyösről mentem el nyugdíjba. Lebetegedtem a derekammal, a lábaimmal. Elhasználódtam. Mint nehézgépkézeltő télen-nyáron kint voltam a szabadban, ki voltam téve az időjárás viszonyosságainak. Ez most lecsapódott.

– **A közéleti szereplést mikor tetstett megízlelni?**

– Szinte azt lehet mondani, hogy én a politikába már gyerekként belecsöppenem. Kisdobos voltam, majd úttörő, és itt mindig úgy alakult, hogy vezető szerepet kaptam. Akkor jött '56.

– **Az 56-os eseményeket mennyire lehetett érezni itt Hevesen?**

– Nem nagyon. Volt olyan, hogy a cigányokat akkor is ki akarták nyírni, mert ugye mi voltunk mindennek az oka. Úgy volt beállítva, hogy mi voltunk a legnagyobb kommunisták, hogy mi kapunk mindent, pedig én úgy hiszem, hogy az a cigányember, ha van valamije, annak is bizonyítania kellett, dolgoznia kellett érte. Tartozni akartunk valahová, de sehová nem vettek be ben-

nünket. Voltunk néhányan, és úgy döntöttünk, hogy majd mi alakítunk egy alapszervezetet. Én lettem a titkár. Ezen belül kezdtünk el dolgozni. Klubot alakítottunk. 1960-ban volt egy nagyon jó klubunk. Több mint 50 fő volt benne. Csak a zenekarunk 24 tagból állt. Tizenkét pár táncos volt, meg énekesek. Országos hírre tettünk szert. Viszont jött megint egy olyan időszak, amikor bevonultam katonának. Megszűnt az alapszervezet, a klub, mert nem volt olyan, aki irányítani tudta volna. Abban az időben voltak bizonyos tanfolyamok a Hazafias Népfront és a Vörös kereszt kebelén belül. Politizálni nem nagyon hagytak bennünket. Meg volt határozva, hogy mivel foglalkozhatunk. A legtöbb az egészségüggyel, a tisztasággal kapcsolatosan volt. Öröm volt ránézni azokra, akik jártak a tanfolyamra. Én úgy hiszem, hogy itt volt a baj, hogy azokat próbálták tanítani erre, akik már tudták ezt. És az a réteg maradt le mindig, akiknek szükségük lett volna erre, hogy lássa, hallja, hogy mit hogyan kell csinálni.

1990-ben Tatabányán hoztuk létre a „Lungo Drom”-ot. Alapító tagja vagyok. Hogy miért is kötöttem ki a „Lungo Drom”-nál? Én úgy hiszem, hogy igen jó hátterem volt. A Cigány Tanácsnak is megyei tagja voltam. Viszont még abban az időben fék volt rajtunk. Mert volt egy programja a Hazafias Népfrontnak, volt egy a Vörös keresztnek, netán még az állambácsinak is. Annak idején is elmertem mondani, hogy mi úgy táncolunk ahogy a Pozsgai meg egyik- másik füttyöl. A megyei vezetőknek nem is nagyon tetszett ez, de én ki merem mondani, mert egyezleg így volt. 1989-től már önállóak voltunk, gondolatainkat el lehetett mondani, saját programokat tudtunk kidolgozni. Hozzám a „Lungo Drom” szinte hozzám nőtt. Én viszont szintén a „Lungo Drom”-hoz. Nem a reflektorfényeket keressük, hanem próbáljuk szolgálni a cigányokat. Azt hiszem, hogy ennél tisztességesebb cél nincs is. Most van a legnagyobb szükség erre. A nagy munkanélküliség, a szegénység úgy összegyűrdök, hogy visszaveti a cigányságot legalább 50 évre. A kisebbségi önkormányzat egy jó lehetőség lehet. A cigányság véleményem szerint eddig csak a társadalom végrehajtója volt. Rendeletekben, törvénykezésben soha nem vett részt, vagy ha igen, nem szólhatott bele. Hiába voltunk mi tanácstagok...

Lólé Mihály

Én is több évig az voltam. Volt ugyan beleszólási jogom, de ez már akkor sem tetszett a magyaroknak. Ha valaki végig megy itt, a Dankó utcán, megnézheti, milyen szépen házak vannak. De ott kezdődik a gond, hogy akik eddig dolgoztak meg van a gyönyörű lakásuk, egy bizonyos életszínvonaluk. Egy középszintet elértek. Viszont a munkanélküliség miatt kikerültek az utcára. Heves ilyen szempontból eléggé hátrányos település. Tulnyomórészt mezőgazdasági jellegű, majd a hetvenes években alakult ki az ipar, de ez nagyon elenyésző volt.

– És ezek főleg szakmunkásokat igényeltek, gondolom...

– Igen, és betanított munkásokat. Sokan dolgoztak a mezőgazdaságban kiegészítőként is. Abban az időben eljártak dolgozni és képesek voltak arra is, hogy kivegyék a szabadságot és idénymunkásként betakarításnál segítkeztek, és ezek nem is voltak rossz pénzek. Az állami gazdaság is igényelte, meg a termelőszövetkezet is. Volt olyan, aki családotul ment. Akik ipari dolgozók voltak, a jövedelmünk soha nem volt annyi, mint ezeknek az embereknek, akik alkalmi munkát végeztek. Volt aki ezt be tudta fektetni. Lakást vásárolt, vagy épített, autót tudott venni, tehát jól éltünk. Itt Hevesen nincs olyan ember, aki ne szeretne dolgozni. Mikor voltak munkahelyek, igaz akkor sem 100 százalékosan dolgoztunk, de legalább 85 százalékunk igen.

– Most hány százalékuk dolgozik a romáknak Hevesen?

– Én azt hiszem, hogy egy kezemen össze tudnám számolni, hogy hányan van munkahelye. És körülbelül ezer roma él Hevesen.

– Misi bácsi, és a többi ember miből tud élni?

– Kapják a családi pótlékot, van aki még kapja a munkanélküli segélyt, a megélhetési járadékot, ritkán van alkalmi munka is. De folyamatosan ezt sem merték csinálni, hiszen nem lehetett. Olyat tettek szegényekkel, hogy aki elment két-három napot dolgozni, annak 2-3 hónapig nem adták a megélhetési segélyt. De próbáljon ma valaki megélni 6-7 ezer forintból! Ez a pénz még a rezsire is kevés.

– A kisebbségi önkormányzatok megalakulása mit jelenthet a cigánok számára?

– Ez jó kérdés... Azt hiszem, hogy nem szabad rózsaszín felhőkben járunk. Ha nem tudjuk kidolgozni az elképzeléseinket, nagyon nagy kompromisszumot kell kötni a polgármesteri hivatallal. A kisebbségi önkormányzatok megalakulásához szükséges egy fogadó képesség. Itt lehet majd megmutatni a közös gondolkodást a nemcigány és a cigányok között, azt hogy elfogadjanak bennünket embernek, egyenrangú partnerként tárgyaljanak velünk. Ez lenne a legfontosabb. És természetesen a tanulás, hiszen itt van a legnagyobb lemaradás. Mi tudjuk, hogy jár a felzárkóztatási támogatás, és ha tényleg ezek a pénzek odamennek, ahová kell, ahová szükséges, mert eddig ez vagy elcsúszott, vagy beszívárgott a többi költség-

be. Én úgy hiszem, hogy annak idején, ha az országos kisebbségi önkormányzat is meg fog alakulni, ebben nagyot tud majd lépni. Vagy kiemeli a nagy kasszából ezeket a pénzeket, hogy tőlük lehessen ezt pályázati úton megnyerni, természetesen programokra, nekem ilyen elképzelésem lenne, és akkor biztos, hogy hasznosítani tudnánk. Mire gondolok? Először itt nagyon lecsapódik a szegénység. Fáj a lelkem akkor, amikor értelmes cigány gyerekek szédülve az éhségtől jönnek hazafelé, mert nem bírják befizetni a napközit. Ha hazajön is, lesz-e neki mit enni? Úgy hiszem, hogy az nagyon hasznos lenne, ha valami részt kiszakítanánk, és azokat, akik nem a saját hibájukból keveredtek ilyen helyzetbe, maximálisan segítenénk. A másik a kultúránk. Egy nemzet a kultúrájában él, van egy ilyen arany mondás.

– Misi bácsi szerint az országos kisebbségi önkormányzatban milyen emberekre lenne szükség?

– Akik a tisztességükkel, tennikarásukkal, és az, hogy ténylegesen szolgálni kívánják a cigányságot. Ha ez a három nincs meg, az ne vállalja. Itt ne legyen meg a hatalmi harc, de sajnos nagyon sokan vissza fognak ezzel élni. Vannak értelmiségi romáink, akik a közéletben nagyon szerepeltek, elismert emberek, de én attól fogok majd félni, hogy azok az emberek, akik nagyon szét szaggatták a cigányságot, ezek ott is ugyanúgy megpróbálják majd, mint például a roma parlamentet szétbomlátni, vagy bármelyik csúcsszervezetet.

– Sok településen tetszett járni az utóbbi napokban. Hogyan fogadják az emberek a kisebbségi önkormányzatok megalakítását?

– Mint minden újtól, félnek tőle. Segíteni kell őket, megfelelő programokkal, hiszen akik a közéletben eddig még nem vettek részt, azoknak nagyon nehéz lesz. Úgy hiszem, hogy ezt kell nekünk majd megszervezni, személyiségfejlesztő tanfolyamokat minél többet indítani. Mankóknak kell lennünk, hogy bármikor ránk tudjanak támaszkodni.

– Ha egy jó tündér megkérdezné, mi lenne Misi bácsinak a három kívánsága?

– Hogy a családomnak ne legyen bizonytalan a helyzete. Legyen mind-egyiknek munkája, ahhoz erejük, egészségük. A magam részére szép nyugodt, békés öregkort, sok-sok unokával, déd-unokával. És a harmadik, hogy békében éljünk.

Paksi Éva

Vendégek az Őshazából

I N D I A I K Ü L D Ö T T S É G S Z O L N O K O N

Messziről jött vendég mindig öröm a háznál, főként, ha tapasztalatait szívesen megosztja velünk. Am nemcsak meglepetés, de külön öröm, mikor hozzánk jönnek tanácsot kérni, a mi eredményeinkre kíváncsiak. Tapasztalatokat átadni pedig bőven van mit. A „Lungo Drom” elnöke, **Farkas Flórián** és a Cigány Szociális Központ vezetője, **Nagyné Mészáros Éva** tényekről, a mindennapi gyakorlatról és az együttműködésről tájékoztatták a vendégeket. Az ENSZ munkacsoportjának küldöttsége meglátogatta lapunk szerkesztőségét is. Itt válaszoltak kérdéseinkre.

– A nem kormányzati szervezetek együttműködésének keretében érkeztem ide –, tájékoztat **Gajendur Bahadur K.C.** – és elsődleges feladatam a szociális munkának a tanulmányozása. Hazám, Nepál meglehetősen szegény ország, komoly gazdasági és társadalmi problémákkal. Sok a rászoruló, a nincstelen és a rossz körülmények között élő ember. Minden tapasztalatot, módszert, járható elképzelést szívesen veszünk és a lehetőségeinkhez mérten fel is használunk. Bár a küldő szervezet, a Blau International Katmandu, független iroda, valójában kormánytámogatással vagyunk itt, hiszen a tapasztalatok megszerzése, hasznosítása valamennyiünk közös érdeke. A Cigány Szociális Központban tett látogatásunk során nagy örömeimre szolgált, hogy olyan programokat is láttunk, melyeket a gyakorlatban is használhatunk. Nepálban nagyon sok a szegény ember, segély viszont csak

kevésnek juthat. Ezért szükséges olyan munkák támogatása, melyekkel a kézművességhez értők eltarthatják családjukat. Ilyen a kosárfonás, szőnyegkészítés, építőanyag-előállítás. Meglepve láttam, hogy itt milyen komoly eredményeket értek el ezen a téren.

– India hatalmas ország –, veszi át a szót **Manoar Pillai**, – így a gondjai is sokkal nagyobbak. Miközben gazdag földek és hatalmas városok alkotják egyik részét, másutt roppant szegény vidékek találhatók. Ez a kettősség jellemzi az országot, és ez határozza meg alapvetően mindazokat a teendőket, melyek során valamiképpen megpróbáljuk enyhíteni a különbségeket. Miközben hazám komoly eredményeket ér el az űrkutatás vagy az atomenergia felhasználása terén, igen sok szegény ember a mindennapi megélhetéséért küzd. Feladatunk tehát van bőven, s minden olyan gyakorlatban hasznosítható programot szívesen veszünk, amit mások már eredménnyel hasznosítanak. A MYRADA Plan (Mysore Resettlement and Development Agency) szervezet küldött Magyarországra, tanulmányozni az itteni módszereket, és elmondhatom, nagy örömeimre szolgált ez a kiküldetés. A két nép között több hasonlóság van, a demokráciára való törekvéstől a szociális érzékenységen át egészen a tanulás szeretetéig. Bár akadnak különbségek is. Itt mindenki siet valahová, mintha állandóan attól rettegne, valamiről elkésik. Indiában sokkal türelmesebbek az emberek. Ami viszont a legjobban tetszett, az az oktatás magas színvonala. Nálunk sajnos vidéken még nem alakult ki ez a szervezett iskolahálózat, oktatás és átképzés. Sok az írástudatlan, az anyagi lehetőségek híján lemaradó fiatal. Ezen kell valami módon változtatni és ha van valami, amit szívesen hazavinnék, akkor ez lenne az.

– Számomra viszont a civil szervezeteknek a magabiztossága és működőképessége az, ami nagyon tetszik – folytatja **K.K. Ganesan** – Nálunk még ez csak a kezdeti lépéseket teszi meg, hiszen alig fél évtizede nyíltak meg a lehetőségek erre. Az ASSF (Association for Ser-

Az ENSZ munkacsoportjának küldöttsége

va Seva Farm) elsődleges célja, hogy megerősítse a helyi társadalom öngazgatási törekvéseit, azt a kitűnő lehetőséget, ami az embereket közelebb hozza egymáshoz. A helyi problémákat annak a közösségnek kell megoldania, amelyek átéli azt. Ezért tetszik az a komoly és kitartó tevékenység, amit a „Lungo Drom”-nál tapasztaltam. A folyamatos szervezőmunka, a szociális segítség, a fiatalokkal való törődés mind hasznosítható tapasztalat számunkra. Indiában sok a szegény ember, a hegyi törzsek, a nomád népek még a saját útjukat járják és nem képesek beilleszkedni a modernizációs törekvések rendszerébe. Ehhez lehet felhasználni azokat a tapasztalatokat, melyeket itt láttunk. Különös tekintettel a cigányság körében végzett munkára. Tudjuk, a romák annak idején Indiából érkeztek ide, ez látszik életformájukon, szabadságszeretetükön. Nagy örömeimre szolgált, mikor megláthattam miként élnek, hogyan oldják meg problémáikat. Ami pedig különösen tetszett, az a nők szerepvállalása ebben a folyamatban. Bár nálunk is ugyanolyan fontos a család, az együttlét, a kisközösség, az itteni nők, úgy látom, sokkal többet tesznek ezért. Dolgoznak, tanulnak, szigorúan irányítják a családot, a férfiakat. Ezt az energiát nekünk is ki kellene használnunk. Láttam városi és faluhen élő cigányokat is megismertem barátságukat, szeretetüket. Éreztem, milyen büszkéek arra, hogy még Indiából is eljöttek meglátogatni őket. Ha valamit hazaviszek a szakmai tapasztalatok mellett, az a szeretet és az itteni emberek barátsága lesz. Ha csak egy keveset is sikerül megvalósítanunk abból, amit itt, Szolnokon láttunk, már érdemes volt eljönni.

Magari lányok

ÚJ CSALÁDTAG ÉRKEZIK!

Kata barátnőm és férje boldog izgalommal várták a kis jövevényt. A kislány, egy novemberi estén, megérkezett. Időre született, szép súllyal (3,60 kg), 50 cm hosszú, nagy, fekete hajú egészséges kisbaba. Az Anna nevet kapta.

A terhesség utolsó napjai a várakozás és a készülődés jegyében telnek. Készen áll az újszülött kelengyéje, megvásárolták a szükséges kelméket, kellékeket, babaápolási szereket.

Első lépésként el kell dönteni, hogy hol aludjon a baba. Olyan csendes, nyugodt, védett helyet kell találnunk a szobában, ahol elfér a kiságy, bölcső, vagy más fekvőalkalmatosság. Szükséges a megfelelő hőmérséklet (21-23 fok) és a tisztaság.

Mi mindenre lesz szükség?

Alváshoz: kiságy, bölcső, ágybetét (matrac), vízhatlan lepedő 1 db., vászonlepedők 4 db., gyermektakaró vagy pléd, paplanhuzatok (4 db).

Szállításhoz: babakocsi, mőzeskosár.

Fürösztéshez, pelenkázáshoz: gyermek fürdőkád (műanyag), vatta, babaolaj, babafürdető, esetleg hintőpor, vagy baba testápoló, puha fürdőlepedő, mosdókesztyű, babahajkefe, tompa végű körömmolló, pelenkázó asztal vagy alátét, textilpelenkák, pelenkabetétek vagy egyszer használatos pelenkanadrágok, popsikenőcs.

Köldökápoláshoz: gyógyszermentes fertőtlenítő lemosó, hintőpor vagy rázókeverék, gézlapok (steril).

Öltöztetéshez: kisingek, trikók, pamutzőkni, réklik, vékony sapka, rugdalózók, hálósák esetleg póló, vagy angolpóló, pamutsapka, kötött sapka, kötöttkabát, bundazsák, télikesztyű.

Kelengye

Össze kell készíteni a tisztára mosott, vasalt kelengyét, amelyben az újszülöttet haza fogják vinni. Ezt az újszülött osztályra kell leadni a hazame-netel napjának reggelén.

A kelengye a következőkből álljon: póló huzattal, kising, rékli, ködös vagy széles időben kötött kabát és pa-

mut vagy vászonsapka, hűvösben kötött sapka is. 4-5 db. textilpelenka vagy egyszer használatos pelenkanadrág, puha gyermekpléd.

A gyermeknek puha, természetes anyagokból készülő holmikat vegyünk. Kérjük ki a védőnő tanácsait is, mindenben szívesen segít.

Egy helyre kell rendezni a kórházban szükséges dolgokat: személyi igazolványt, betegbiztosítási kártyát, terheskönyvet s minden orvosi leletet,

iratot. Ajánlatos vinni köntöst, vagy fürdőköpenyt, hálóinget kapnak, fehérneműket, szoptató melltartót, fürdéshez gumipapucsot, tisztálkodó szereket, nagyméretű egészségügyi betétet, stb.

A terhesség utolsó napjaiban jelentkeznek a jóslófájások. Ezek szabálytalan időközönként, vagy csak bizonyos testhelyzetben jelentkező enyhe alhasi vagy deréktáji fájdalmak. Nem kell megijedni, ez természetes folyamat.

Mikor kell kórházba vagy szülőotthonba indulni?

Akkor, ha a has keményedése, azaz a fájások rendszeres időközönként, egyre erősebben, bármely testhelyzetben egyformán jelentkeznek, s akkor, ha magzatvíz szivárgást illetve folyást vagy véres váladékozást észlelünk, vagy ha a fájások erősödnek. Ez utóbbi esetben a vajúdot a lehető legkevesebb mozgással kell mielőbb kórházba szállítani.

A szülés: élettani folyamat, melynek során a magzat világra jön. Időtartama változó, annak függvényében, hogy hányadszor szül a terhes, illetve alkati kérdés is, de lelki tényezők és a hozzáállás is befolyásolja előrehaladását. A szülés időtartama átlagosan 8-16 óra. Ez idő alatt a magzat és a szülő nő folyamatos megfigyelés alatt áll.

A szülés három szakasza

Első a tágulási szakasz, amikor rendszeres méhösszehúzódások hatására az addig zárt méhszáj megnyílik, kialakul a szülőcsatorna. A vajúdo az izmok elmozdításával helyes, nyugodt, légzésnél, megfelelő testhelyzet felvételével aktív segítőtje és nem passzív elszenvetője a folyamatnak.

A második a kitolási szakasz. A méhszáj eltűnt, a szülőcsatorna kialakult. A szülőcsatorna alsó részében a magzat elől fekvő része, általában a koponya, nyomást gyakorol az idegvégződésekre, ezt a szülőnő székelési ingerként érzékeli, s nyomási kényszere támad. A szülőnő és a szülést irányító szakember együttműködésével a szülés ezen szakasza igen jól ellenőrizhető. A szülőnő a méhösszehúzódások idején az orvosi utasítást betartva présel, ezáltal a magzat egyre előbbre kerül a szülőcsatornában, majd megszületik az újszülött. A legszükségesebb dolgok elvégzése után, igyekeznek a picit a mama hasára helyezni. Ez nagyon fontos a gyermek életében s a későbbi anya-gyermek kapcsolatra is kihat. Az anya bőrének érintése, illatának felismerése, szívdobogásainak megszokott hangjai megnyugtatók a babát. Reflexei már működnek.

A köldökzsinór elvágása után lassan a méhlepény is leválik (újabb összehúzódások hatására). A magzat világra jöttétől a méhlepény leválásáig és záródásáig tartó harmadik szakaszt lepenyi szakasznak nevezzük.

Ezzel és a gátseb ellátásával a szülés befejeződik.

Az anyát néhány órán át megfigyelik, majd gyermekágyas osztályra helyezik el. A helyi szokásoktól függően vagy gyermekével együtt, vagy külön.

Félelem, fájdalom és szülőszoba

A szülés fájdalmas. Így volt, és így lesz ez mindig. De ez a fájdalom az egyetlen, amely alkotó és nem pusztító, ez az ami természetes, sőt szükséges, de csillapítható. A fájdalmak enyhítésének és kiküszöbölésének ma már sok módja lehetséges, bárki élhet vele. Nem érdemes tehát félni, szorongani, vagy mások rémtörténeteit hallgatni. A félelem egyenes arányban növeli a fájdalomérzetet is. Az a szülőnő, aki tudja, hogy mikor mi történik vele, türelmesebben, nyugodtabban viselkedik.

A szülőszobai személyzet mindenről gondoskodik, s ha együttműködnek, jelentős segítők egymásnak. A szülőnő lazítson a méhösszehúzódások alatt, figyeljen a helyes légzésre és testtartásra, s a fájások szünetében pihenjen és mindig igyekezzen követni az utasításokat. Fölösleges kiáltozni, vergődni, mert ezzel csak magunkat fárasztjuk ki, s nem marad erőnk a tényleges szüléshez, emellett másokat is, sőt saját magunkat is megrémísztyük. Érdemes gondolkodni, és tudatosan irányítani önmagunkat.

Szoptatás

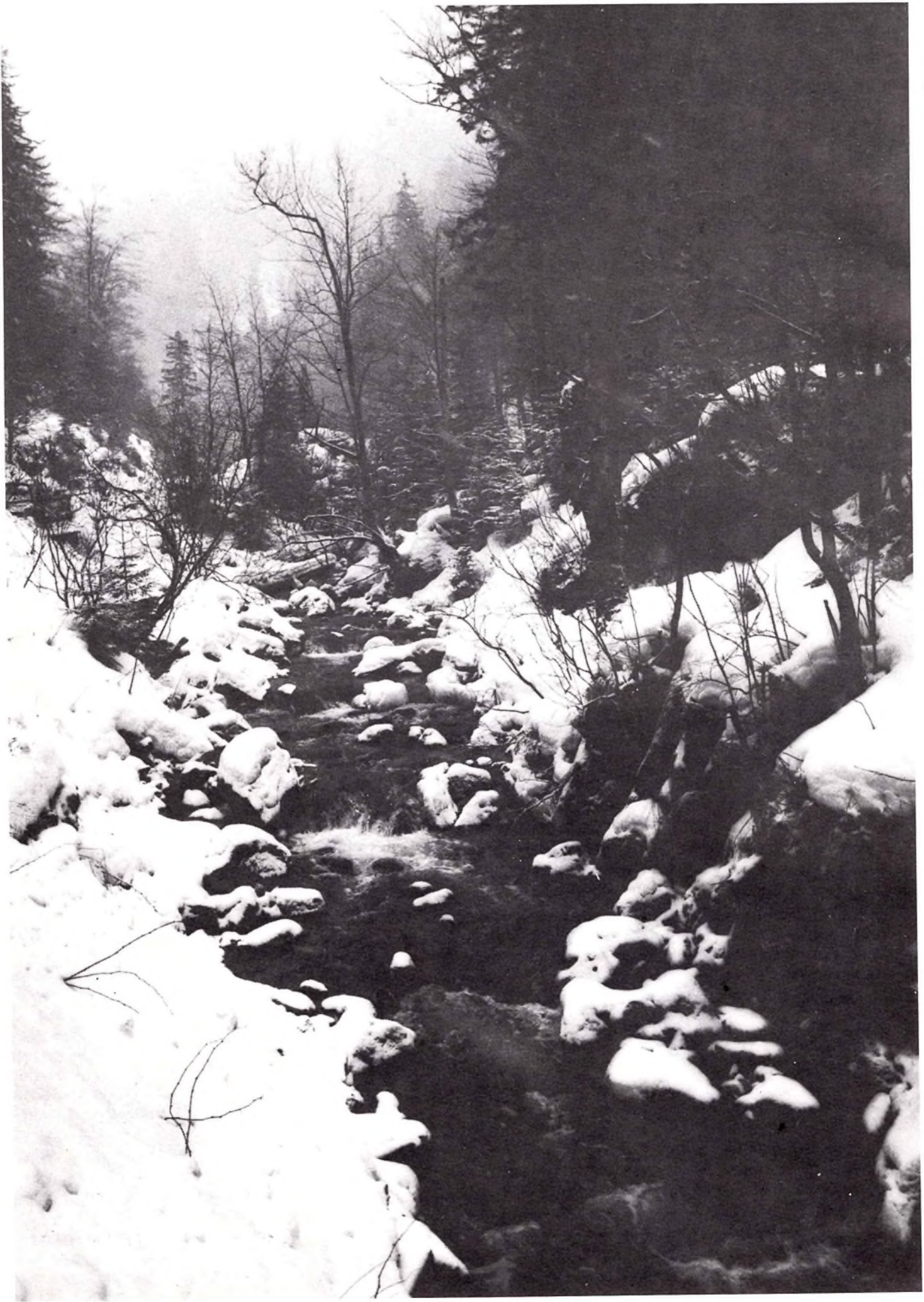
A szopóreflex minden egészséges újszülöttnél sajátja. Van ahol már a szülés utáni percekben mellre segítik az újszülöttet. Szándékosan nem írtam mellrehelyezést, hiszen az épp újszülött ha az anya hasára tesz, megtalálja az emlőbimbót és szívni kezd.

Csodálatosan szép dolog a néhány perces vagy órák kis újszülött első "testközel" találkozása a mamával. Örökre mindkettőjük emlékezetébe vésődik a pillanat. S bár tényleges anyatejről ilyenkor még nem beszélünk, de a már meglévő pár csepp előtej nagyon fontos anyagokat tartalmaz, amelyre az újszülöttnél szüksége van. Emellett a szoptatás hatására a méh gyorsabban húzódik vissza eredeti állapotába.

Megszületett hát a pici, él, lélegzik, szopik. Ilyenkor érzi valóban anyának magát az anya. És így van ezzel minden édesanya a világon. A gyermek aki a család új tagja, akit szerethetnek, akiről gondoskodni kell. Az ő élete része a miénkné, s a mi életünk része a övének. Függ tőlünk. A miénk, mégis önálló egyén. Jogai vannak, s nekünk kötelességünk. „Örizzük meg tisztán”.

Következő cikkünk az újszülött ápolásáról, az apák szerepéről és a szoptatásról szól majd.

Mészáros Éva

Lappangó indulatok

A társadalmi együttélés – még ha látszólag annyira harmónikusnak és kiegyensúlyozottnak tűnik is – sohasem nélkülözi a nyílt vagy lappangó indulatokat. Legfeljebb nem mindig kerülnek felszínre, s nem vezetnek tragikus kimenetelű összeütközésekhez (konfrontációkhoz). Ha viszont az indulatok erőszakos és célirányos formában jelennek meg, ennek okai nyilvánvalóan összetettek lehetnek. Még akkor is, ha egyedi esetek sorsáról van szó. De még így sem lehet egy-egy megdöbbentő erejű jelenségből érvényes következtetéseket levonni. Az elhamarkodott ítélkezés veszélye akkor is fennáll, ha az újabban elszaporodott cigány és nem cigány ellenségeskedések általánosítható felismerésekre adnak okot. Többek között arra, hogy az utóbbi időben látványosan felerősödött a romaellenesség. Elfogulatlanul nézve ez így is van, hiszen egyre több híradásban olvashatunk a cigányok elleni nyílt erőszakról. Éppen a legutóbbi gyöngyösi eset lehet erre példa, mely tiltakozásokat és ellentiltakozásokat egyaránt kiváltott.

Bűnbak-keresés

Csak hogy *a botránykrónikák semmiképp sem tekinthetők mértékadóknak*. Annál kevésbé, mivel az erőszakos terjedése a nem cigányok körében még nagyobb méreteket ölt. Miközben a megállíthatatlan elszegényedés több millió állampolgárt sújt, újra és újra *bűnbakokat kell keresni*. Elegendő ehhez a napilapok bűnügyi rovatait sorra venni. Ha figyelmesen olvassuk, minduntalan észrevehető olyan megjegyzés vagy jelzésértékű kitétel, melynek alapján az adott eset értékelhető. A közkeletűen emlegetett munkanélküliség és létbizonytalanság ebben mindenképp hangsúlyos. A különbség csupán abban rejlik, hogy önkéntelenül is nagyobb hírértéket tulajdonítunk annak, ha a bűnelkövetők között – akár az eléggé félrevezető névazonosítás alapján is – romát vélünk felfedezni. Valamely hír így válik félrevezetővé. Mert megmarad a felszínes azonosításnál, mely csak azok számára megnyugtató,

akik az előítéletek rabjai. A több évtizede (vagy évszázada) hagyományozódó előítéletek, melyek alapján a romák úgy jelennek meg a közvélekedésben, mint akik dologtalanok, élőködők, s képtelenek a közösségi együttélésre. S bár igaz az, hogy az előítélet önmagában nem von maga után erőszakos cselekményt, az elutasító-megvető érzelmi alapállást azonban rendszerint tartósítja.

Érzelmi elhatárolódás

S éppen ebben rejlik az egyik legnagyobb ellentmondás. Az érzelmi elhatárolódás ugyanis a legritkább esetben jár együtt a logikus érzelmi belátással. Egyszerű példa alapján: *a cigányellenesség többnyire kimerül az előítéletes elutasításban*. Ha valaki ugyanis abban a tévhitben él, hogy a cigányok megérdemlik számkivett sorsukat, előbb-utóbb az ellenük irányuló agressziót is természetesnek tartja. A lappangó indulat így kapcsolódik össze az önfelmentéssel. De ennél is veszélyesebb az, ha a tévképzetek ideológiaként működnek. Vagyis ha egyre többen úgy vélekednek, hogy elszegényedésük egyik oka, hogy a cigányokat a kellenél több állami támogatást kapnak. S így nincs más út, mint az erőszakos beavatkozás. *Csak hogy az erőszak rendszerint erőszakot szül, s ennek velejárójaként jótételek eseteit*. A bosszúvágy szinte kitörölhetetlen beleivódik az emberi cselekvésekbe, és idővel egyáltalán nem lesz szerepe sem a józan belátásnak, sem az erkölcsi megfontolásnak. A rosszszul értelmezett elégtétel ezen keresztül vezet felszámolhatatlan csapdahelyzetekhez. Végül is olyan normákat helyez előtérbe, melyek a „szemet szemért, fogat fogért” elvén alapulnak. De – mint tudjuk – ez a szemlélet a középkorba való visszazuhanást jelenti. Még pontosabban: a jogállamiság rejtett vagy nyilvános tagadását.

A másság elfogadása

Mindez annál is visszatetszőbb, hiszen a jogállamiság – mely többek

között az állampolgárok egyenrangúságán alapul – nem tűr el semmiféle önkényt. Sem az államét, sem valamely népcsoportét, sem az egyénét. Éppenséggel az alapvető erkölcsi normák és értékek kölcsönös betartásán alapuló együttélést feltételezi. Az együttélés pedig (ahogyan a „Lungo Drom” politikai irányultsága mindenütt meggyőzőbben érzékelteti) éppúgy magában foglalja a „tegyünk magunkért, de semmit mások ellen!” érték-célt, mint azt a felismerést, hogy a másság elfogadása és tiszteletben tartása a demokrácia alapköve. S ha demokráciáról beszélünk, akkor nem elég csupán a politikai intézményrendszerből kiindulni, vagy a deklarált szabadságjogokat figyelembevenni, hanem azt is vizsgálunk kell, hogy az emberi kapcsolatokban – viszonyokban – mennyire érvényesülnek a demokratikus elemek és szabályok. Méghozzá a türelemből, a szolidaritásból, az emberi méltóság tiszteletben tartásából táplálkozó értékelve. Ha ezek hiányoznak, óhatatlanul az ellenségeskedés nyer teret. A fékezhetetlen indulatok, melyekből – eléggé cinikus módon – sokan tökélet próbálnak kovácsolni. Akár olyan módon is, hogy hivatkozási alapjaként tüntetik fel a megbékélés hiányának. Ám arról egy pillanatra sem feledkezhetünk el, hogy a harmonikus együttélésre való törekvés a szándékok és a tettek kölcsönösségén alapulhat.

Különösen sürgető ez akkor, ha a demokratikus együttélés szabályait fokról fokra kell elsajátítanunk. Cigányként és nem cigányként egyaránt. Akár azt is mondhatnánk: *az emberi méltóság tiszteletben tartásának meghatározó mértéke, hogy mennyire vagyunk képesek indulatainkon uralkodni*. Leginkább azt a felismerést szem előtt tartva, hogy a félelem nélküli életnek ez az elengedhetetlen feltétele.

Dr. Kerékgyártó T. István

Érdekességek a Romák történetéből

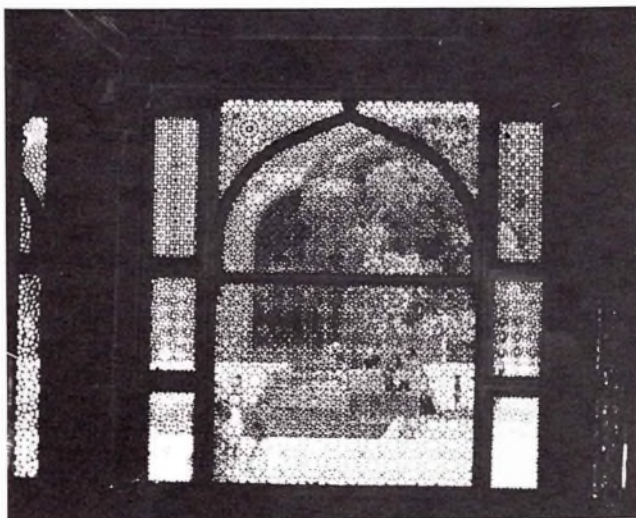
A mai romák elődei két nagy hullámban vándoroltak ki a mai India és Pakisztán határterületén fekvő Panjáb térségből. Az első elvándorlás (amit helyesebb lenne elűzésnek mondani) **Mahmud Ghazni**, a mai Afganisztán és Kelet-Perzsia területén uralkodó muzulmán király, 1001 és 1026 között az indiaiak ellen vezetett 17.(!) hódító hadjárata során következett be. A hadjáratok során óvatos becslések szerint is több mint egymillió indiait űzték el a lakhelyéről vagy hurcoltak szolgaságba. A hazáját ekkor elhagyó indiaiak sorsáról kevés adat áll rendelkezésre. Többségük beolvadhatott a Perzsiát és a mai Irak területét akkor lakó népekbe. (Ghazni neve mind a mai napig fennmaradt a gádzsó szóban.)

Az elvándorlás második nagy hulláma **Mohammed Ghor**i muzulmán uralkodó 1192-es indiai hódítása nyomán indult útnak. A népcsoport magja a 150 rádzspu törzs egyesített haderejének mintegy harmadát kitevő harcos volt, akikhez kereskedők (és nem utolsósorban asszonyok) csatlakoztak. A vándorlás útvonala a mai Afganisztán, a török birodalomhoz tartozó Epirus-on és Görögországon át vezetett Magyarország területére, ahová a törzsek az 1400-as évek legelején érkezhettek. Nyugat-Európa államaiban 1416 és 1500 között jutottak el a roma csoportok, akik Egyiptomból érkezetteknek adták ki magukat, egy olyan

néptörzsnek, akit régi vétke (hogy tudniillik az Egyiptomba menekülő Jézust nem fogadta be) miatt az Isten örökös bolyongással vert meg. Ezt a szép mesét **V. Márton** pápától származó oltalomlevéllel is igazolták. Innen eredhet az, hogy a cigányságra több nyugati nyelvben a „gipsy” elnevezés honosodott meg, ami az állítólagos egyiptomi eredetre utal.

Az európaszerte vándorló cigányság indiai eredetének „újrafelfedezése” egy Leydenben vendégeskedő magyar diák, bizonyos **Vályi István** nevéhez fűződhet, aki 1760-ban észrevette, hogy a leydeny egyetemen tanuló ceyloniak (valószínűleg szanszkrit) nyelve az otthoni, a komárom megyei rokonság bizonyításában **Verzár** és **Veseczky** úttörő szerepet játszottak, akik 1921-ben meggyőződően igazolták, hogy a cigányság vércsoportmegoszlása jelentősen eltér a magyarokétól és a kísérleti hibák határain belül egyezik az indiai katonai kaszt tagjaival.

Dr. Csermely Péter

A chandigarh-i (India) Roma Kutató Intézet főbb céljai

1. A roma nyelv tanításának előmozdítása
2. A roma nyelv és kultúra kutatásának elősegítése
3. Ösztöndíjak szervezése roma irodalmárok, tudósok és diákok számára, hogy megismerkedjenek az indiai nyelvekkel és kultúrával.
4. Kulturális fesztiválok, konferenciák, szemináriumok és előadások szervezése a roma nyelvről, kultúráról.
5. Indiai irodalmárok, tudósok és művészek külföldi útjainak előmozdítása, a romák és az indiai emberek közötti kulturális kapcsolatok erősítésére

Szemelvények a lengyel és az orosz romák életéből, problémáiból

A nemzetközi Roma újság lengyel szerzője, **Adam Burtosz** súlyos problémaként említi az országot újabban elöntő bolgár és főként romániai roma menekülteket. Új kezdeményezésként számol be roma elemi iskolák indításáról és arról, hogy lakóhelyén, Tamowban az elhagyatott kultúrházat sikeres roma étteremmé alakították át, amely a bevételeivel a helyi roma alapítványt támogatja. A volt Szovjetunió területén élő romákról szólva **Leksa Manush** az iskolázatlanságot (analfabétizmust) és a roma értelmiség hiányát említi, mint legnagyobb problémát.

A lakáscélú támogatások új rendszere

1994. november 7-én lépett hatályba az a kormányrendelet, amely módosította a lakáscélú támogatásokról szóló 1988-as jogszabályt. A rendelet értelmében az új lakást építő (vásárló) gyermekes családok szociálpolitikai kedvezmény helyett lakásépítési kedvezményt igényelhetnek.

Milyen támogatási formákat jelöl meg a jogszabály?

- lakásépítési kedvezmény,
- hiteltörlesztési támogatás,
- állami kamattámogatás,
- akadálymentesítési támogatás súlyosan mozgáskorlátozott személyek részére,
- helyi önkormányzati támogatás és önkormányzatok támogatása.

Az új lakást építő vagy vásárló gyermekes családok esetében – egygyermekesek 200 ezer forintot, kétgyermekesek 1 millió 200 ezer forintot, a háromgyermekes 2 millió 200 ezer forintot igényelhetnek. Minden további gyermek után az összeg 200 ezer forinttal emelkedik.

A kedvezmény összege az építési költség (eladási ár) 65 százalékát nem haladhatja meg. Tehát legalább 35 százalékát kell más forrásból fedezni.

Mi lehet saját erő?

- lakáscélú megtakarítás és a hozzá kapcsolódó külön kölcsön,
- a saját munkavégzés reális ellenértéke
- munkáltatói, valamint a helyi önkormányzati támogatás,
- pénzügyi kölcsön.

Mikor kell kérni a kedvezményre való jogosultság megállapítását?

Lakásvásárlás esetén: a kölcsönszerződés aláírása előtt kell kérni a pénzügyintéztől, adásvételi szerződés megkötését követő 60 napon belül.

Lakásépítés esetén: használatbavételi engedély kiadása előtt.

A kedvezmény azt is megilleti, aki kölcsönt nem vesz igénybe.

A lakásépítési kedvezményt és áfa visszatérítést egyszerre nem lehet igényelni.

Az új rendelkezés értelmében nem jár a felemelt összegű lakásépítési kedvezmény azoknak a lakásépítőknek, akik korábban áfa-visszatérítést kaptak. Lakásbővítés esetében a kedvezményt nem lehet igénybevenni.

Aki viszont már egyszer igénybe vette a szociálpolitikai kedvezményt, és új lakást épít vagy vásárol, felveheti a régi és az új támogatás különbözetét.

1995. január 1-jétől teljesen megszűnik a lakásépítéssel kapcsolatos áfa-visszatérítés.

Azok az építkezők, akik az idén jogosultságot szereztek és a teljes összeget még nem vették igénybe, jövőre is visszakaphatják az áfát (az adóhatósághoz kell fordulni és kezdeményezni kell az áfa-visszatérítés visszafizetését.)

Önkormányzati támogatásról

A helyi önkormányzatok akár kamatmentes kölcsönt, akár részben vagy egészben vissza nem térítendő támogatást bármilyen lakáscélra nyújthatnak.

Így például: új vagy használt lakás vásárláshoz, építéshez, felújításhoz, lakás fenntartás költségeinek csökkentéséhez.

Lakásbővítés esetében a támogatást a helyi önkormányzatok a tényleges szükséglet és a rászorultság konkrét vizsgálata alapján nyújthatnak.

Állami kamattámogatás

Hiteltörlesztési támogatás helyére az állami támogatás lépett. Ezt a támogatást a kamatok megfizetéséhez nyújtja.

A kamattámogatás azokhoz a lakáshitelekhez kapcsolódik, amelyek a lakásépítési kedvezménnyel összefügg, + magánlakás építése, + olyan lakás vásárlására, amely értékesítés céljából épült vagy azzal összefüggésben vásárolt meg az eladó gazdálkodó szervezet, + a nyugdíjasok házában elhelyezett személynek az önkormányzat által megvásárolt lakására kijelölt vevő lakásvásárlására.

Az állami kamattámogatáshoz kapcsolt kölcsön felső határa gyermekes vagy gyermeket válláló fiatal házaspárok esetében 2.800.000 forint.

Első öt évben az éves törlesztési időszak kezdetekor fennálló tartozás kamatának 4%-ával, a második öt évben 3%-ával, a harmadik öt évben pedig 1%-ával támogatja az új lakások építőit, illetve vásárlóit.

Idevonatkozó jogszabályok 141/1994. (XI.2) számú kormányrendelet, illetve 77/1988. (XII.27) PM-ÉVM. rendelet.

Dr. Pálfi Miklós

Tájékoztató a hadkötelesek fontosabb kötelezettségeiről és jogosultságairól

Megjelenési kötelezettség

A hadköteles a jegyző vagy a hadkiegészítő parancsnokság által kiadott felhívásban megjelölt helyen és időben köteles megjelenni:

- adatainak egyeztetése
- sorozás
- katonai okmányok és személyi felszerelések átadása, átvétele, illetve katonai alkalmasságának megállapításával összefüggő orvosi ellenőrző vizsgálat végrehajtása céljából.

A sorozás

A sorozást első és másodfokú sorozó bizottságok végzik. Az elsőfokú sorozó bizottság elnöke a hadkiegészítő pa-

rancsnok által kijelölt tiszt. Tagjai: a polgármester által kijelölt köztisztviselő, a sorozásban érdekelt katonai szervezet képviselője, egy-egy belgyógyász és sebész sorozó szakorvos valamint egy pszichológus.

A sorozó bizottság az egészségi állapot, a személyi adottságok és a képzettség figyelembevételével dönt a hadköteles katonai alkalmasságáról, tervezett beosztásáról, a behívás várható idejéről.

A sorozáskor megállapítható katonai alkalmassági fokozatok:

- katonai szolgálatra alkalmas
- katonai szolgálatra ideiglenesen alkalmatlan
- katonai szolgálatra alkalmatlan

A sorozó bizottság elnöke a honvédség vezérkari főnöke által kijelölt tiszt tagjai, a honvédség egészségügyi alkalmasságvizsgáló intézetének orvosa és pszichológusa, illetve a hadköteles bejelentett lakása szerint illetékes hadkiegészítő parancsnokság sorozó szakfőorvosa.

A hadköteles hadkötelezettsége teljes tartalma alatt kérheti katonai szolgálatra való egészségi alkalmasságának újbóli megállapítását, ha egészségi állapotában olyan változás állt be, amely a katonai szolgálatra való alkalmasságát érinti.

Gönczi Lajos
nyugállományú alezredes

A VARÁZSPÁLCA

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy öregasszony és annak egy fia. Nagyon nagy szegénységben éltek. Volt, hogy még ennivalóra sem volt pénzük, ezért nagyon sokat éheztek. Tüzelőt is a közeli erdőtől hoztak mindig.

Történt egyszer egy nap, hogy a fiú kiment az erdőbe tűzifaért, és a fa aljában meglátott egy öregembert aki nagyon nézte őt, ezért egy picit meg is ijedt tőle. De az öregember így szólt hozzá: – Kedves fiam, ne félj tőlem! Nem akarok én tőled egyebet, csak egy kis ennivalót kérnék.

A fiúnál volt egy darab kenyér és szalonna, s azt odaadta az öregembernek. Az öregember megköszönte az ennivalót, aztán beszédbe elegyedtek. A fiú elmesélte neki, hogy az öreg édesanyjával él együtt, és ők is nagyon szegények. Van úgy, hogy még ennivalójuk sincs. Az idő eltelt, és a fiúnak haza kellett mennie. Meghívta az öregembert is hozzájuk, hogy ne az erdőben kelljen éjszakáznia. Az öregember elfogadta, és megköszönte a meghívást. A fiú nagyon boldog volt, hogy segíthetett egy nála is szegényebb emberen. Amikor hazaértek, az édesanyja meglepett, és megvacsoráztak. Megették az összes ennivalót

ami a háznál volt, majd elaludtak.

Másnap reggel a fiú kiment az erdőbe tüzelőért, és leült egy farönkre. Szomorúan nézte az eget, s egy ideig el is ábrándozott. Arról ábrándozott, hogy talán egyszer majd nem kell nekik minden egyes falatért ennyit szenvedni. Ahogy elábrándozott, mellé ült egy öreganyó, úgy száz év körüli lehetett. Nem akárci volt ám az az öreganyó, hanem egy jó tündér, aki azért jött le a földre, hogy kiválasszon egy embert, aki segít a szegényeknek. És ez a szerencsés kiválasztott a fiú lett. Először hinni sem akart a fülének. Kicsit félt a ráháruló feladattól, de a jó tündér meggyőzte arról, hogy nagyon sok szeretet lakozik benne. Átnyújtott neki egy pálcát, amely szintisza aranyból volt. Varázspálca volt. Elmagyarázta azt is, hogyan kell használni. Azzal eltűnt – a fiú még megköszönni sem tudta neki a hozzávaló jószágát. Boldogan ment haza, és az édesanyja is nagyon megörült az újszülött varázspálcának.

Ettől kezdve nem éheztek soha többet, nagy boldogságban életek életük végéig.

Ha nem hiszed, járj utána!

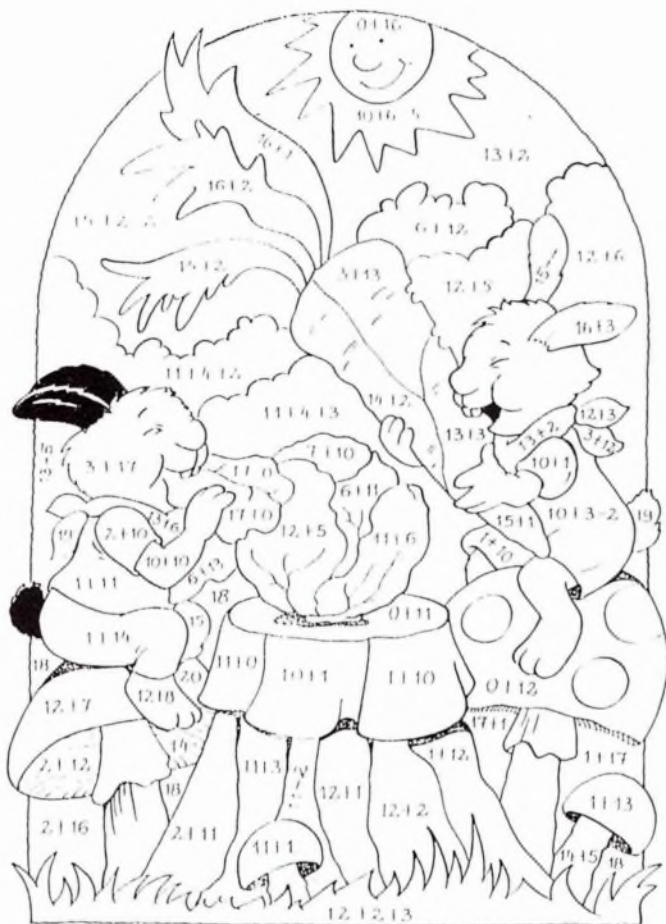
Rácz Zsuzsanna, Jánoshida

MIKULÁS-KAVALKÁD

REJTVÉNYEK—JÁTÉKOK

Számolj, színezz!

Végezzétek el az ábra egyes részleteibe beírt számtani műveleteket, és az eredmény alapján színezzétek ki az adott területet az alábbi színekre:

11 – sárga

12 – piros

13 – sötétbarna

14 – világosbarna

15 – világoskék

16 – narancssárga

17 – világoszöld

18 – sötétzöld

19 – rózsaszín

20 – szürke

Az előző számunkban megjelent rejtvények helyes megfejtései:

Találós kérdések: 1. Nap 2. A tejúton 3. Október, november, december.

Keresd a virágokat: ibolya, liliom, tulipán, viola.

Olvastad?: 1. Mikszáth: A néhai bárány 2. Móra: Kincskereső kisködmön 3. Gárdonyi: Egri csillagok.

Nyertesek: IV. a. osztály – Liget úti Iskola, Szolnok: **Farkas Klaudia** – Szolnok. Ajándékaitokat postán küldjük el.

Keresztrejtvény

LD	1.	LD	2.	3.	LD
LD	4.	5.			6.
7.					
LD	8.		9.		
LD	LD	10.		11.	

Vízszintes: 1. Fél bú! 2. Tollat forgat 4. Gyerekek fontos eszköze 7. „Fontos személy” decemberben 8. Végtelen vonó 9. T A L. 5. Ferenc, a Kincskereső Kisködmön írója.

Függőleges: 1. Téli ünnep 2. Ebből isznak az állatok 3. Levesbe rakjuk, sok vitamint tartalmaz 5. Alvás közben „tör” az emberre 6. Gyerekek kedvenc itala 11. Szomszédja az S betű

Beküldendő: a bekeretezett sorok: vízszintes 7. és függőleges 1.

TALÁLÓS KÉRDÉSEK

*A mezőre gyakran kísétálok,
Pedig kis házamtól
Soha meg nem válok.*

Mi az?

*

*Se hárfája, se gitárja,
Mégis szól a muzsikája.*

Mi az?

*

*Fúr, farag, de mégse ács,
Kopog, mint a kalapács.
Fák doktora, orvosa,
Erdőben az otthona.*

Mi az?

Összeállította: Bujdosó Jánosné

A Fesztivál
az Almássy téri Szabadidő Központban
kerül megrendezésre,
a Fővárosi Önkormányzati Cigány
Szociális és Művelődési
Módszertani Központ
(ROMANO KHER-CIGÁNY HÁZ)
szervezésében.

Az előadás időpontja:
1994. december 23. 20 óra

Fellépő együttesek:

**Ando Drom
Galbeno Jag
Romenc,
Vojake Roma**

A következő előadás:
1995. január 13-án.

A Fővárosi Önkormányzati Cigány Szociális
és Művelődési Módszertani Központ
Romano Kher – Cigány Ház meghívja
a Budapest VII. Rózsák téri
katolikus templomba

1994. december 23-án 14 órakor
Karácsonyi Ökumenikus
Istentiszteletre,

amit *Spányi Antal* római katolikus lelkész,
Boros Gyula református lelkész,
Szirmai Zoltán evangélikus lelkész tart.

Az Istentiszteleten közreműködik:
Bangó Margit, Kathy Horváth Lajos,
Szakcsi Lakatos Béla,
Ando Drom együttes.

ANDE BUTE BERSENDE TE
RESZEN O KRECSUNO!
KELLEMES KARÁCSONYI ÜNNEPEKET!

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot
..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

**Előfizetési díj egy évre: 114 Ft,
fél évre: 57 Ft**

A megrendelőlapot és az előfizetés díját a szer-
kesztőség címére kell eljuttatni:

**5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Telefon/fax: 56/420-110**

**Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.**

**Megrendelőink között
az év végén
ÉRTÉKES
vásárlási utalványokat
sorsolunk ki!**

Tolerancia-díj

SAJTÓ:

1. díj megosztva: *Kárpáthy Gyula* A Közös Út c. újságban megjelent cikkeiért.

Kerényi György A Magyar Narancsban megjelent cikkeiért és a Fehérember c. kiadvány szerkesztéséért

2. díj: *Bencze Imre* A Börtönügyi Szemlében a romaokról megjelent cikkéért

Különdíj: *Prieger Zsolt* A Vas Népében megjelent cikkeiért

RÁDIÓ: (1. díj nincs)

2. díj *Vízy András* Macabre c. rádiósműsor riporter i és szerkesztői munkájáért

KÜLÖNDÍJ: *Gáspár Sarolta* Helycsere c. rádióműsoráért

FILM:

1. díj Koldusgyerekek c. munkájukért *Salamon András* rendező, operatőr, *Zelki János* szerkesztő-riporter

„Ózd” 1994 c. filmjükért *Kerényi György, Czabán György* szerkesztők, *Pálos György* opratőr (2. díj nincs.)

Különdíj: Börfejú angyalbőrben *Ármás János* szerkesztő-riporter, *Ádám János* operatőr

Kepes András Apropó, otthon ... c. műsorában szereplő *Lázár Péter* cigány tanítónak 100 000 Ft-ot ajánl fel a zsűri a filmben elhangzott tervei megvalósításához.

A zsűri felajánl a Cirkogejzír és a Szindbád moziknak 50–50.000 Ft-ot, hogy a nagyközönség számára is bemutassák a díjnyertes filmeket.

KÖSZÖNETÜNKET FEJEZZÜK KI...

... a martfői Tisza Cipő Rt. vezérigazgatójának, **Berényi Ferencnek**, aki központunkat felnőtt és gyermek cipőkkel segítette.

... a szolnoki Máltai Szeretetszolgálatnak, akik folyamatosan biztosítják számunkra a ruhaadományokat.

... a budapesti RICO KÖTSZER RT. vezérigazgatójának, **Naményi Péternek** és **Boros Pálné** értékesítési osztályvezetőnek, akiktől egészségügyi termékeket kaptunk.

... **Rácz Róbertnek**, budapesti Bódi és Társa vezetőjének, aki Varródánk folyamatos működéséhez biztosítja a szükséges alapanyagokat.

... **Török Miklós** babakészítő kisiparosnak (Budapest), aki a szociális központ által támogatott gyermekek részére biztosított játékokat.

... a budapesti MATCHBOX Hungária Kft.-nek, amely szintén játékokat biztosított gyermekeink számára.

... **Winter Gábor** kötő kisiparosnak (Budapest), aki kötöttáruval segít bennünket.

... A budapesti AMANDA üzletház vezetőjének **Brucker Péternek**, aki kötött sapkákat és kesztyűket biztosított gyermekeink ajándokozására.

... a martfői CEREOL Növényolajipari Rt. igazgatójának, **Losonczy Antalnak** és **Hajdúnénak**, akik segítségével sok családnak nagy segítséget jelentett az az étolaj mennyiség, amit számunkra biztosítottak.

... a siófoki **Kálmánné Fekete Gabriella** léggömb készítő kisiparosnak, aki lufikat és kiskacsákat küldött, hogy örömet tudjunk szerezni gyermekeinknek az ünnepek alkalmával.

... a szatymazi Béta Modul Rt.-nek, a központunknak adományozott polcrendszerért.

... a soproni Szőnyeggyár vezérigazgatójának, **Sallai Lajosnak**, aki a kialakulóban lévő bébimegőrzőnkbe kis szőnyeget küldött.

... a zagyaréki Baromfifeldolgozó Kft.-nek, a családoknak nyújtott élelem adományért.

Nagyné Mészáros Éva
Cigány Szociális Központ, Szolnok

F E L H Í V Á S

Kézikötő, horgolás és himző tanfolyam indul

a Cigány Szociális Központban (Szolnok, Aranyi S. u. 5. alagsor)

1994. november 15-én 16 órakor.

A tanfolyam díja: 100 Ft/fő/hó

Időtartam: 3 hónap

*

Kosárfonó - fonottbútor készítő tanfolyam

Indul: 1995. január hó

Jelentkezni folyamatosan lehet. A tanfolyam díja: 100 Ft/fő/hó

A tanfolyam időtartama: 3 hónap

*

Szőnyegfonó tanfolyam

Indul: 1995. január hó

Jelentkezni folyamatosan lehet. A tanfolyam díja: 100 Ft/fő/hó

A tanfolyam időtartama: 3 hónap

Jelentkezni lehet: a központban, Nagyné Mészáros Éva intézményvezetőnél.

Ollóval írtuk

NÉGYEZER KISEBBSÉGI JELÖLT

Az összes ajánlás ötvenöt százalékát függetlenekre adták

A helyi és a kisebbségi önkormányzati választásokra történt jelölés eredményéről, tapasztalatairól beszámoló tájékoztatón **Zsuffa István** belügyminiszteri államtitkár, kérdésünkre nem zárta ki azt a lehetőséget, hogy változtatni kell a jelölés rendszerén.

Mint ismeretes, előfordult, hogy a polgárok csupán a jogszabályok biztosította kétezer forint miatt vállalták a jelölést. Az összegben ugyan kizárólag dologi kiadásokat – például nyomdaköltséget – lehet fedezni, de a sajtóban napvilágot látott hírek szerint akadtak, akik megélhetésükön próbáltak ily módon könnyíteni. Az államtitkár mindezenre hangsúlyozta, hogy ilyen anomáliákat egy-két településen tapasztaltak, nem ez volt a jellemző gyakorlat. Tóth Zoltán, a BM választási irodájának vezetője leszögezte: a jelölés esetleges szigorítása semmiféle diszkriminációhoz nem vezethet. Egyelőre nem kezdeményezik, hogy bárkitől is megtagadják a pénzkifizetést, a kapott támogatással viszont a törvény értelmében el kell számolni.

A tájékoztatót továbbá megtudtuk, hogy mintegy 92 ezer önkormányzati helyre 75 ezer polgárt jelöltek. Közülük 37 ezer a független, négyezer a

független kisebbségi jelölt. A jelölő pártok, koalíciók, társadalmi szervezetek száma 1700, ebből csaknem 170 kisebbségi szervezet.

Az összes ajánlások több mint 55 százalékát (1,7 millió ajánlás) a független jelöltekre adták le. Az ajánlások 9 százaléka MSZP-re, csaknem 6 százaléka az SZDSZ-re, 4,42 százaléka a FKGP-re, 3,97 százaléka a KDNP-re, 3,49 százaléka az MDF-re, 3,32 százaléka a Munkáspártra, 3,01 százaléka a Fideszre érkezett.

A többi „legeredményesebben” szereplő párt és szervezet 1 százalék alatti eredményt ért el. Így például a MIÉP az ajánlások 0,73 százalékát, a Köztársaság Párt 0,69 százalékát, a Lungo Drom kisebbségi szervezet pedig 0,52 százalékát kapta. A 13 kisebbség közül a legtöbb ajánlás a cigány jelöltekre érkezett.

Az MSZP-nek önállóan 391, az SZDSZ-nek 201, az FKGP-nek 163, a KDNP-nek 136, az MDF-nek 96, a Munkáspártnak 79, a Fidesznek 65, a MIÉP-nek 14 és a Köztársaság Pártnak 12 polgármesterjelöltje lesz a 3153 településen.

Cz.G.

Népszabadság, 1994. november 26.

Varga László alkotása

